

บทที่ 2

สภาพภูมิศาสตร์ของตำบลคลองยาง อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย

ในบทนี้จะกล่าวถึงสภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษาเพื่อให้เข้าใจถึงสภาพโดยรวมซึ่งมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินทางการเกษตรที่จะกล่าวในบทต่อไป ทั้งลักษณะทางกายภาพ ได้แก่ ที่ตั้ง ขนาดและอาณาเขต สภาพภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศ แหล่งน้ำ และลักษณะดิน ในส่วนของลักษณะทางเศรษฐกิจ-สังคม ได้แก่ ประวัติความเป็นมาและการตั้งถิ่นฐาน การปกครองและจำนวนประชากร ลักษณะทางการเกษตรและระบบการปลูกพืช ปัจจัยทางเศรษฐกิจการเกษตร และปัญหาทางการเกษตร

2.1 ลักษณะทางกายภาพ

2.1.1 ที่ตั้ง ขนาดและอาณาเขต

ตำบลคลองยาง อยู่ห่างจากตัวอำเภอสวรรคโลกไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร ตั้งอยู่ระหว่างละติจูด $17^{\circ}15'$ ถึง $17^{\circ}25'$ เหนือ และระหว่างลองจิจูด $99^{\circ}52'$ ถึง $99^{\circ}59'$ ตะวันออก ขนาดพื้นที่ 75.49 ตารางกิโลเมตร หรือ 49,712.39 ไร่ เป็นตำบลที่มีพื้นที่มากที่สุดของอำเภอสวรรคโลก โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังต่อไปนี้ (แผนที่ 2.1)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับตำบลท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย และตำบลนครเดิฐ อำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย
ทิศใต้	ติดต่อกับตำบลในเมือง อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับตำบลคลองมะพลับ อำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับตำบลในเมือง และตำบลป่ากุมเกาะ อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย

2.1.2 สภาพภูมิประเทศ

ตำบลคลองยางมีสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบต่อเนื่องจากเขตภูเขา (transitional zone) เป็นบริเวณรอยต่อของเขตภูเขากับที่ราบลุ่มแม่น้ำยม ทำให้พื้นที่โดยรวมค่อนข้างราบแต่ไม่ถึงกับราบเรียบเหมือนกับที่ราบลุ่มแม่น้ำ มีความลาดชันร้อยละ 0-2 ไม่มีแม่น้ำสายหลักไหลผ่าน แต่จะมีลำคลองตามธรรมชาติ 3 สายไหลผ่าน พื้นที่ราบบริเวณตำบลนี้มีความสูงตั้งแต่ 53-74 เมตรจากระดับน้ำทะเล พบเนินเขาขนาดย่อมๆ เพียง 2 เนิน มีความสูงประมาณ 120-140 เมตร โดยพื้นที่ทางตอนเหนือมี

តំណភ្ជាប់

ที่มา: แผนที่ภูมิประเทศ มาตราส่วน 1 : 50,000 และแผนที่เขตการปกครอง ตำบลวังเมือง จังหวัดสุโขทัย

ความสูงเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ระหว่าง 64-74 เมตร จากนั้นพื้นที่ค่อยๆ ลาดเทลงมาทางด้านใต้มีความสูงประมาณ 53-62 เมตร ส่วนทางด้านตะวันตกเป็นที่ค่อนข้างเหมาะสมแก่การปลูกพืชไร่และการทำสวนแล้วค่อยๆ ลาดเทมาทางด้านตะวันออกซึ่งเป็นบริเวณที่ต่ำที่สุดของตำบล ลักษณะเป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมขังในฤดูฝน

ลักษณะโดยรวมของพื้นที่ทั้งตำบลเหมาะสมแก่การเกษตร โดยเฉพาะการปลูกพืชไร่ และการทำสวน แต่ในช่วงฤดูฝนหากมีฝนตกหนักติดต่อกันเป็นเวลาหลายวัน มักจะประสบปัญหาน้ำท่วมขังในพื้นที่เพาะปลูกได้ เนื่องจากไม่สามารถระบายลงลำคลองได้ทันเวลา และลำคลองธรรมชาติที่มีอยู่ก็มีสภาพตื้นเขิน (แผนที่ 2.1)

2.1.3 สภาพภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศเป็นแบบทุ่งหญ้าสะวันนา (Tropical Savanna Climate : Aw) มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนระหว่างฤดูแล้งกับฤดูฝน สภาพอากาศโดยปกติจะมีฝนตกในช่วงฤดูฝนเท่านั้น สามารถแบ่งลักษณะอากาศได้เป็น 3 ฤดูกาล ได้แก่

1. ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนกุมภาพันธ์จนถึงกลางเดือนพฤษภาคม อากาศร้อนอบอ้าวมาก ในช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน มักเกิดพายุฤดูร้อนในช่วงเปลี่ยนจากฤดูหนาวเข้าสู่ฤดูร้อน จนถึงกลางเดือนพฤษภาคมจะเริ่มมีฝนตก

2. ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมจนถึงปลายเดือนตุลาคม อากาศในช่วงที่เปลี่ยนจากฤดูร้อนเข้าสู่ฤดูฝนจะอบอ้าวและมีฝนตกประปรายไปจนถึงตกหนัก มักเกิดฝนฟ้าคะนองบ่อยครั้ง รวมทั้งได้รับอิทธิพลจากพายุดีเปรสชันจากทะเลจีนใต้ทำให้ฝนตกกระจายอย่างทั่วถึง มักจะเกิดภาวะฝนทิ้งช่วงในเดือนมิถุนายนและกรกฎาคม ปริมาณฝนประจำปี มีค่าระหว่าง 800-1,500 มิลลิเมตร

3. ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนจนถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ ในช่วงเปลี่ยนฤดูยังคงมีฝนตกลงมาบ้าง อากาศหนาวเย็นในช่วงเช้า โดยได้รับอิทธิพลจากความกดอากาศสูงจากไซบีเรีย ในช่วงกลางเดือนธันวาคมจนถึงกลางเดือนมกราคมจะเป็นช่วงที่มีอุณหภูมิต่ำสุด

จากข้อมูลอุตุนิยมวิทยาการเกษตร สถานีทดลองพืชไร่ศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย ในช่วง ปี พ.ศ. 2519-2542 มีสถิติข้อมูลปริมาณน้ำฝน อุณหภูมิ และความชื้นสัมพัทธ์ ดังต่อไปนี้ (ตาราง 2.1 และแผนภูมิ 2.1)

1) ปริมาณน้ำฝน

ฝนจะเริ่มตกมากพอที่จะทำการเกษตรได้ในเดือนพฤษภาคม ประมาณ 190.2 มิลลิเมตร จนถึงช่วงเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม จะเกิดภาวะฝนทิ้งช่วงดังกล่าวไปแล้ว ทำให้พืชไร่ในช่วงที่กำลังเจริญเติบโตได้รับความเสียหายก่อนที่จะได้รับผลผลิต แล้วฝนจะเริ่มกลับมาตกหนักมากขึ้นในเดือนสิงหาคม ซึ่งเป็นช่วงที่จะทำการเก็บเกี่ยวพืชไร่ช่วงต้นฤดูฝน ทำให้เมล็ดพืชมีความชื้นสูง จนอาจเกิด

เป็นเชื้อรา ขายได้ราคาต่ำ และฝนจะตกหนักที่สุดในเดือนกันยายน ถึง 245.5 มิลลิเมตร ปริมาณฝนเฉลี่ยในรอบปี 1,189.0 มิลลิเมตร เฉลี่ยวันที่มีฝนตกในรอบปี 105 วัน

2) อุณหภูมิ

ในรอบวันมีอุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุด 33.2 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิเฉลี่ยต่ำสุด 22.3 องศาเซลเซียส อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดทั้งปี 26.0 องศาเซลเซียส ในช่วงเดือนเมษายนจะมีอุณหภูมิสูงสุด คือมีค่าประมาณ 37.6 องศาเซลเซียส และในเดือนมกราคมจะมีอุณหภูมิต่ำสุด คือประมาณ 16.9 องศาเซลเซียส ซึ่งอุณหภูมิในช่วงปีที่มีความแตกต่างกันมากส่งผลต่อการผลิตดอกออกผลของไม้ผลได้ดี และมีส่วนช่วยในการเก็บพืชไร่บางชนิด โดยเฉพาะฝ้ายที่จะเริ่มให้ผลผลิตได้ในช่วงฤดูหนาว

3) ความชื้นสัมพัทธ์

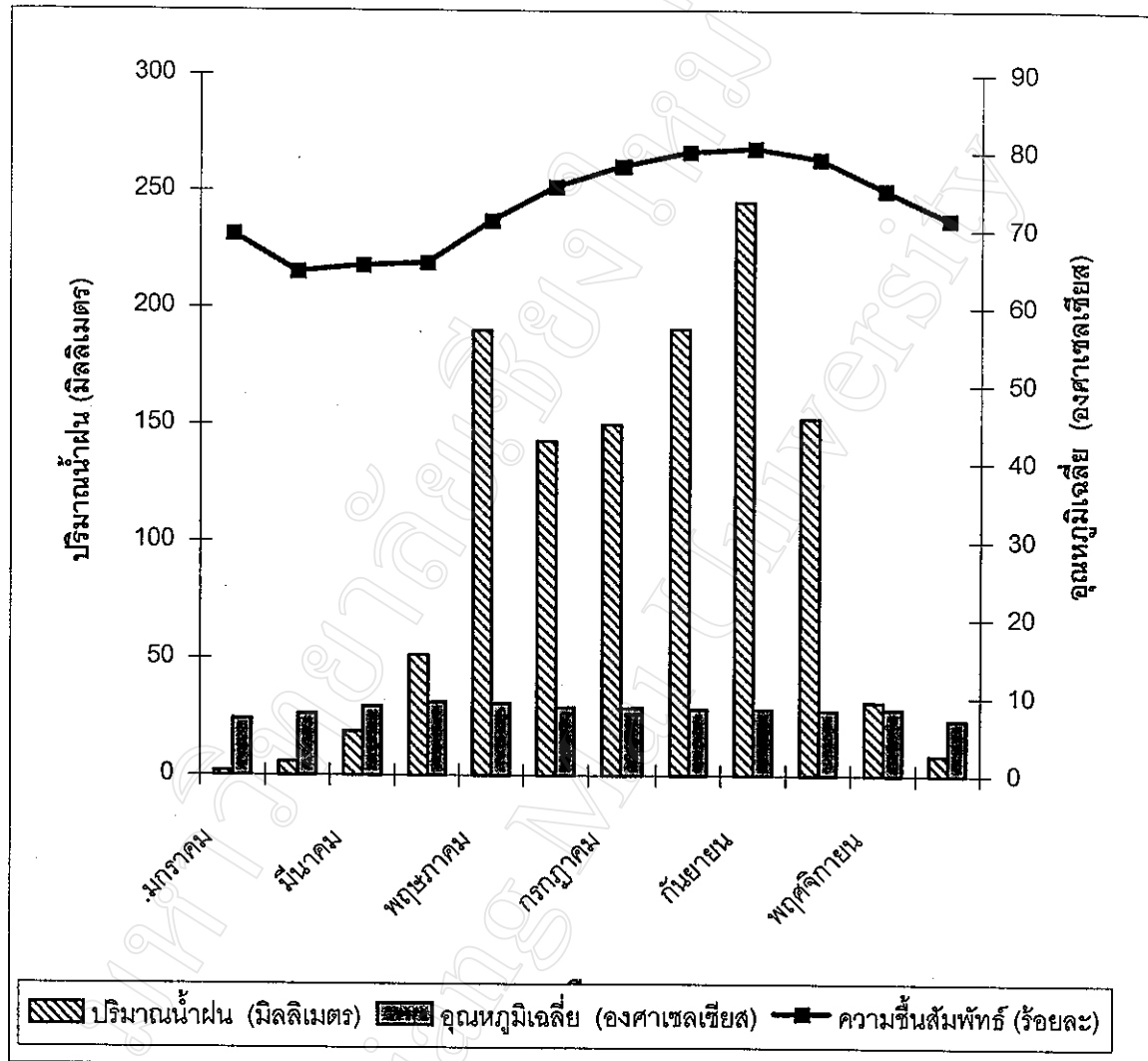
ความชื้นสัมพัทธ์จะอยู่ระหว่างร้อยละ 64.6-80.5 โดยค่าเฉลี่ยในรอบปี ประมาณร้อยละ 73.1 ในเดือนกุมภาพันธ์จะมีความชื้นสัมพัทธ์ต่ำที่สุด และสูงที่สุดในเดือนกันยายน

ตาราง 2.1 ค่าเฉลี่ยปริมาณน้ำฝน อุณหภูมิ และความชื้นสัมพัทธ์ จังหวัดสุโขทัย ปี พ.ศ. 2519-2542

เดือน	ปริมาณน้ำฝน (มิลลิเมตร)	จำนวนวันที่ฝนตก	อุณหภูมิ (องศาเซลเซียส)			ความชื้นสัมพัทธ์ (ร้อยละ)
			สูงสุด	ต่ำสุด	เฉลี่ย	
มกราคม	2.0	1.0	31.7	16.9	24.2	69.5
กุมภาพันธ์	5.7	1.3	33.9	18.9	26.3	64.6
มีนาคม	18.7	2.1	36.4	22.4	29.4	65.5
เมษายน	51.4	4.5	37.6	24.8	31.2	65.8
พฤษภาคม	190.2	13.6	35.4	24.9	30.8	71.2
มิถุนายน	142.9	14.5	33.5	24.7	29.1	75.6
กรกฎาคม	149.8	16.5	32.8	24.6	28.7	78.2
สิงหาคม	190.8	19.5	32.2	24.4	28.3	80.0
กันยายน	245.5	16.5	32.2	24.2	28.2	80.5
ตุลาคม	152.2	11.4	31.8	23.6	27.8	79.1
พฤศจิกายน	31.2	3.2	31.0	20.9	28.2	75.2
ธันวาคม	8.5	0.8	30.2	17.2	23.7	71.4
รวม/เฉลี่ย	1,189.0	105.0	33.2	22.3	26.0	73.1

ที่มา : สถานีอุตุนิยมวิทยาการเกษตร สถานีทดลองพืชไร่ศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย

แผนภูมิ 2.1 ปริมาณน้ำฝน อุณหภูมิเฉลี่ย และค่าความชื้นสัมพัทธ์ ปี พ.ศ.2519-2542

ที่มา : สถานีอุตุนิยมวิทยาการเกษตร สถานีทดลองพืชไร่ศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย

2.1.4 แหล่งน้ำ

2.1.4.1 แหล่งน้ำผิวดิน

ตำบลคลองยางไม่มีแม่น้ำไหลผ่าน มีแต่ลำคลองธรรมชาติขนาดเล็กจำนวน 3 คลอง ดังที่ได้กล่าวแล้ว ได้แก่ คลองอิงอยู่ทางตอนเหนือของตำบล (ความยาว 16 กิโลเมตร) คลองโป่งมะขามอยู่ทางตอนกลางของตำบล (ความยาว 18 กิโลเมตร) และคลองบ่อตาแดง อยู่ทางตอนใต้ของตำบล (ความยาว 7 กิโลเมตร) ซึ่งพื้นที่ลำคลองทั้งหมดของตำบลคลองยางมีจำนวน 113.92 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.23 ของพื้นที่ทั้งตำบล ในปี พ.ศ. 2518 ลักษณะของลำคลองดินเงินหลายจุด และมีพืชปกคลุมขึ้นอยู่

หลายแห่ง จะมีน้ำท่วมขังเฉพาะในฤดูฝน ส่วนฤดูแล้งไม่สามารถกักเก็บน้ำได้ และในปีที่มีน้ำท่วมหลากจะเกิดปัญหาน้ำท่วมขังในบริเวณพื้นที่ต่ำของตำบล เนื่องจากคลองโป่งมะขามเป็นคลองที่เชื่อมต่อกับแม่น้ำยมซึ่งรับน้ำเข้ามาในพื้นที่ จนในปี พ.ศ. 2528 มีการขุดลอกคลองโป่งมะขาม และสร้างประตูกั้นน้ำเป็นระยะ ช่วยควบคุมน้ำไม่ให้ท่วมพื้นที่การเกษตรได้ ต่อมาในปี พ.ศ. 2539 บางส่วนของคลองจึงได้รับการขุดลอก เพื่อให้เก็บกักน้ำเพื่อการเพาะปลูกได้มากขึ้น

ลำคลองที่มีอยู่ในพื้นที่ตำบลคลองยางเป็นลำคลองตามธรรมชาติ จึงมีน้ำกักเก็บไว้จากน้ำฝนเพียงอย่างเดียว โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝนที่ฝนทิ้งช่วงไม่สามารถที่จะนำน้ำที่มีอยู่ในลำคลองมาใช้ประโยชน์ได้มากนัก เพราะมีปริมาณน้ำไม่เพียงพอ เมื่อถึงฤดูแล้งน้ำในคลองมีสภาพแห้งขอด ทำให้ไม่สามารถอาศัยแหล่งน้ำผิวดินในการเพาะปลูกได้ ส่วนทางตอนใต้ของตำบล มีหนองน้ำขนาดเล็กชื่อ หนองปากกระทุ่ม แต่สภาพในปัจจุบันมีสภาพตื้นเขินมากจนไม่สามารถกักเก็บน้ำได้ ทางองค์การบริหารส่วนตำบลมีนโยบายในการขุดลอกเพื่อให้สามารถกักเก็บน้ำได้ ในปี พ.ศ. 2545

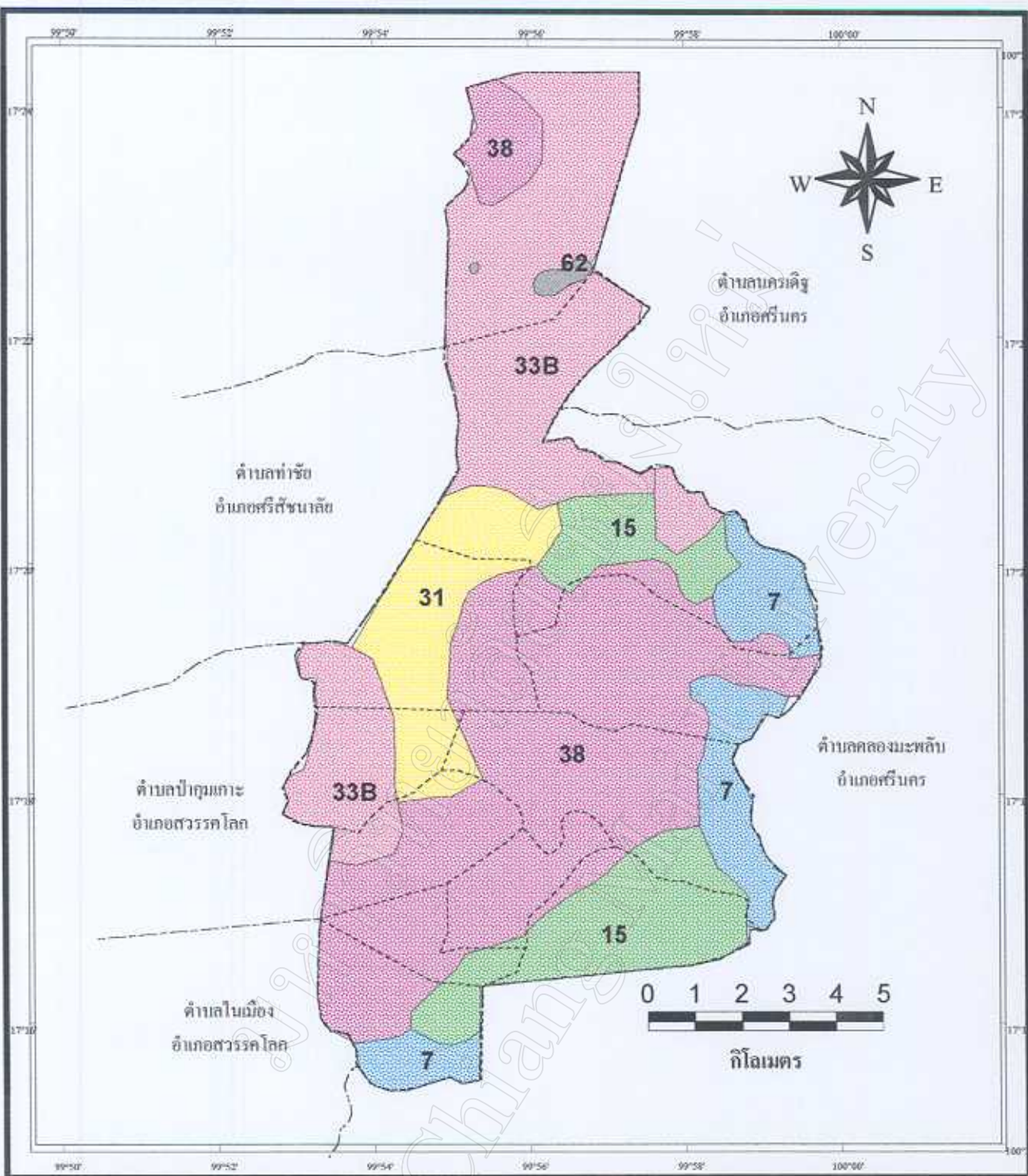
2.1.4.2 แหล่งน้ำใต้ดิน

พื้นที่ตำบลคลองยางมีแหล่งน้ำใต้ดินที่อุดมสมบูรณ์ เนื่องจากอยู่ระหว่างสองแม่น้ำสายหลักคือห่างจากแม่น้ำยม ประมาณ 10 กิโลเมตร และห่างจากแม่น้ำน่าน ประมาณ 15 กิโลเมตร จากการสำรวจของกรมชลประทานพบว่าพื้นที่ลุ่มแม่น้ำยมนี้นี้ เป็นแหล่งน้ำใต้ดินขนาดใหญ่ สามารถขุดเจาะบ่อน้ำบาดาลเพื่อนำน้ำใต้ดินมาใช้ในการเกษตรได้ ระดับน้ำใต้ดินอยู่ระหว่าง 40-120 เมตร ส่วนระดับน้ำใต้ดินที่ขุดเจาะมาใช้อุปโภค บริโภค อยู่ในระดับ 20-40 เมตร แต่ฤดูแล้งอาจจะประสบปัญหาน้ำแห้ง เนื่องจากภาวะภัยแล้ง และฝนทิ้งช่วง ทำให้ระดับน้ำใต้ดินลดต่ำลง ในปี พ.ศ. 2544 ในตำบลคลองยางมีบ่อน้ำบาดาลประมาณ 50 บ่อ

2.1.5 ลักษณะดิน

ลักษณะดินส่วนใหญ่ที่พบในตำบลคลองยางเป็นดินที่มีวัตถุต้นกำเนิดจากลำนํ้า เกิดจากการทับถมของตะกอนอินทรีย์วัตถุ หน้าดินลึก การระบายน้ำดี ความลาดชันร้อยละ 0-2 ค่าความเป็นกรด-ด่าง (pH) อยู่ระหว่าง 5.5-7.0 มีแร่ธาตุ เช่น ฟอสฟอรัส และโปแตสเซียมที่เป็นประโยชน์ต่อพืชสูงมาก ส่วนใหญ่ใช้เพื่อการเพาะปลูกพืชไร่ และพืชสวน

จากรายงานการสำรวจกลุ่มดินของกรมพัฒนาที่ดิน ปี พ.ศ. 2541 ได้จัดทำแผนที่กลุ่มดินเพื่อเป็นแนวทางในการใช้ที่ดินเพื่อการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจให้เหมาะสมกับกลุ่มดินนั้นๆ พบว่าในพื้นที่ตำบลคลองยางมีกลุ่มดินทั้งหมด 6 กลุ่ม ดังต่อไปนี้ (แผนที่ 2.2)

แผนที่ 2.2 ลักษณะดิน ตำบลคลองยาง อำเภอสุวรรณคโลก จังหวัดสุโขทัย

ที่มา : แผนที่ดินและรายงานการสำรวจดิน ของกรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

1) กลุ่มชุดดินที่ 7 (ดินชุดแม่สาย)

เนื้อดินเป็นพวกดินเหนียว มีสีน้ำตาล หรือสีน้ำตาลปนเทา พบจุดประสีน้ำตาล สีแดงปนเหลือง สีน้ำตาลปนแดง หรือสีแดงปะปนตลอดชั้นดิน กลุ่มดินนี้เกิดจากพวกตะกอนของลำน้ำ เป็นดินลึก มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็ว พบตามพื้นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ ฤดูฝนน้ำขังลึก 30-50 เซนติเมตร นาน 3-4 เดือน ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลาง ดินมีความเป็นกรดเล็กน้อย ค่าปฏิกิริยาความเป็นกรด-ด่าง 6.0-7.0

ดินชุดแม่สายมีลักษณะตามธรรมชาติที่เนื้อดินเป็นดินเหนียว มีความเหมาะสมในการทำนามากกว่าการปลูกพืชไร่ ไม้ผล และพืชผัก อย่างไรก็ตามสามารถทำการเพาะปลูกพืชไร่และพืชผักในฤดูแล้งได้ ถ้ามีแหล่งน้ำธรรมชาติและแหล่งน้ำชลประทานเข้าช่วย

2) กลุ่มชุดดินที่ 15 (ดินคล้ายดินชุดกำแพงแสนแต่เป็นดินเหนียว)

เนื้อดินเป็นดินร่วนเหนียวหรือดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง ดินบนมีสีน้ำตาลปนเทา ดินล่างมีสีน้ำตาลหรือสีเทาปนชมพู พบจุดประสีเหลืองหรือสีน้ำตาลปนเหลืองตลอดทั้งชั้นดิน ในดินชั้นล่างมักพบก้อนสารเคมีสะสม พวกเหล็กและแมงกานีส กลุ่มชุดดินนี้เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดพวกตะกอนลำน้ำ พบบริเวณพื้นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบ เป็นดินลึกมาก การระบายน้ำค่อนข้างเร็ว ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติค่อนข้างต่ำถึงปานกลาง ดินมีความเป็นกรดและด่างเล็กน้อย มีค่าปฏิกิริยาความเป็นกรด-ด่าง 6.0-7.5

ดินชุดนี้ เหมาะแก่การทำนามากกว่าการปลูกพืชไร่ ไม้ผล และพืชผัก เกษตรกรสามารถทำนาได้ในฤดูฝน ในส่วนฤดูแล้งสามารถทำการปลูกพืชไร่ พืชผัก ได้เป็นอย่างดีในฤดูแล้ง หากมีการชลประทานเข้าช่วย

3) กลุ่มชุดดินที่ 31 (ดินคล้ายดินชุดสกลที่ถูกรังยั้งไม่แข็งตัว)

เนื้อดินเป็นพวกดินเหนียว ดินมีสีน้ำตาล เหลือง แดง เกิดจากการสลายตัวผุพังของหินหลายชนิด พบบริเวณพื้นที่ดินที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดถึงลอนชัน มีความลาดชัน ประมาณร้อยละ 3-20 เป็นดินลึก มีการระบายน้ำดีปานกลางถึงดี ระดับน้ำใต้ดินอยู่ลึกกว่า 1 เมตร ในฤดูฝน มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ ดินมีความเป็นกรดปานกลาง มีค่าปฏิกิริยาความเป็นกรด-ด่าง 5.5-6.5

ดินชุดนี้มีหน้าดินลึก การระบายน้ำดี เหมาะแก่การปลูกพืชไร่และไม้ผลหลายชนิด แต่ไม่เหมาะสมในการทำนา เนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นลอนลูกคลื่นถึงเป็นเนินเขา ยากในการกักเก็บน้ำ

4) กลุ่มชุดดินที่ 33B (ดินชุดน้ำพอง)

เนื้อดินเป็นพวกดินร่วนปนทรายแป้ง ดินมีสีน้ำตาลหรือสีน้ำตาลปนแดง ในบางแห่งดินล่างระดับลึกๆ มีจุดประสีเทาและน้ำตาล อาจมีแร่ไมก้าหรือก้อนปูนปะปน เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำน้ำ พบบนสันดินริมน้ำเก่าและเนินตะกอนรูปพัด มีพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงเป็นคลื่นลอนลาด มีความลาดชันประมาณร้อยละ 2-12 เป็นดินลึกมาก มีการระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง ระดับน้ำใต้

ดินอยู่ต่ำกว่า 1 เมตร ตลอดปี มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลาง ดินชั้นบนมีความเป็นกรด และค่าเล็กน้อย มีค่าปฏิกิริยาความเป็นกรด-ด่าง 6.5-7.5

ดินชุดน้ำพองเป็นดินลึก ระบายน้ำได้ดี เหมาะแก่การปลูกพืชหลายชนิด ทั้งพืชไร่ พืชผัก ไม้ผล สามารถใช้ในการทำนาได้ แต่อาจจะเสี่ยงต่อการขาดน้ำในบางปี

5) กลุ่มชุดดินที่ 38 (ดินชุดศรีสำโรง)

เนื้อดินเป็นดินร่วนหรือดินร่วนปนทรายละเอียด มีลักษณะการทับถมเป็นชั้นตะกอนลำนํ้าในแต่ละช่วงเวลา ดินมีสีน้ำตาล อาจพบจุดประสีน้ำตาลเข้มในดินชั้นล่าง เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำนํ้า พบบริเวณสันดินริมน้ำที่มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ มีความลาดชันประมาณร้อยละ 0-2 เป็นดินลึก มีการระบายน้ำดีปานกลาง ระดับน้ำใต้ดินลึก ประมาณ 1 เมตร ในฤดูฝนมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลาง ดินมีความเป็นกรดเล็กน้อย มีค่าปฏิกิริยาความเป็นกรด-ด่าง 5.0-7.0

ดินชุดศรีสำโรงมีความเหมาะสมในการปลูกพืชไร่ พืชผัก และไม้ผลหลายชนิด แต่ไม่เหมาะสมในการทำนา เนื่องจากดินไม่ค่อยเก็บกักน้ำ และประสบปัญหาในการขาดแคลนน้ำเพื่อการเพาะปลูกในฤดูแล้ง

6) กลุ่มชุดดินที่ 62 (ดินภูเขา)

เนื้อดินเป็นดินภูเขา ลักษณะของเนื้อดินและความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติแตกต่างกันไป แล้วแต่นิคมของหินต้นกำเนิดในบริเวณนั้น มักมีเศษหิน ก้อนหิน หรือหินพื้นโผล่ กระจายอยู่ทั่วไป ส่วนใหญ่ยังปกคลุมด้วยป่าไม้ประเภทต่างๆ เช่น ป่าเบญจพรรณ และป่าเต็งรัง

กลุ่มดินชุดนี้ ไม่เหมาะสมในการเพาะปลูก เนื่องจากเป็นดินตื้น และพื้นที่ภูเขามีความลาดเทเฉลี่ยเกินร้อยละ 35 ทำให้ยากต่อการชะล้างพังทลายของดิน เหมาะสมแก่การทิ้งให้เป็นป่า

2.1.6 ป่าไม้

ลักษณะพื้นที่เดิมของตำบลคลองยางปกคลุมไปด้วยป่าไม้เบญจพรรณ ต่อมาเมื่อผู้คนเข้ามาทำกินในพื้นที่ตำบลคลองยางมากขึ้น พื้นที่ป่าไม้ได้ถูกโค่นถางลงเปลี่ยนเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งในปี พ.ศ. 2518 พื้นที่ป่าไม้ทั้งตำบลมีจำนวน 1,858.45 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.74 เป็นพื้นที่ป่าไม้บนภูเขาโดดทางตอนเหนือของตำบล คือ เขากา และเขาเข็น ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่หมู่ที่ 9 บ้านหัวเขา และยังมีพื้นที่ป่าไม้ที่ยังไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์กระจายอยู่เป็นหย่อมๆ พบได้ในทุกๆ หมู่บ้าน ต่อมา ในปี พ.ศ. 2539 เหลือพื้นที่ป่าไม้เพียง 249.92 ไร่ ที่อยู่บนภูเขาในเขตป่าอนุรักษ์บริเวณหมู่ที่ 9 บ้านหัวเขา คิดเป็นร้อยละ 3.67 ของพื้นที่ทั้งหมู่บ้าน ซึ่งพื้นที่ป่าไม้ที่เคยกระจายเป็นหย่อมๆ ในหลายหมู่บ้านถูกนำมาใช้ในการเพาะปลูก เนื่องจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น และมีความต้องการใช้ที่ดินในการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจมากขึ้นตามด้วย จนถึงในปัจจุบันพื้นที่ป่าไม้ยังมีพื้นที่เท่าเดิม อาจจะมีการปลูกป่าสักรุดแทนป่าธรรมชาติบ้าง แต่มีจำนวนไม่มากนัก

2.2 ลักษณะทางสังคม-เศรษฐกิจ

2.2.1 ประวัติของตำบลคลองยางและการตั้งถิ่นฐาน

สภาพพื้นที่เดิมของตำบลคลองยางปกคลุมไปด้วยป่าไม้เบญจพรรณ ในช่วงแรกๆ มีผู้คนเข้ามาทำมาหากินในพื้นที่นี้ไม่มากนัก จนถึงช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (ช่วงหลังปี พ.ศ. 2488) ผู้คนจากบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงเริ่มเข้ามาตั้งถิ่นฐานจับจองพื้นที่ทำกินกันมากขึ้น ส่วนใหญ่เป็นผู้คนที่มาจากตำบลอื่นๆ ของอำเภอสวรรคโลกเองเดินทางด้วยเท้าเข้ามาจับจองที่ดินทำกิน ซึ่งในสมัยนั้นยังไม่มีถนนตัดผ่านในพื้นที่นี้ มีแต่เพียงเส้นทางรถไฟที่เป็นเส้นทางคมนาคมที่ผ่านเข้าถึงตำบลคลองยางได้สะดวกที่สุด ซึ่งผู้คนจากจังหวัดใกล้เคียง เช่น พิชญ์โลก อุดรดิตถ์ และพิจิตร ได้ใช้เป็นเส้นทางนี้เข้ามาจับจองพื้นที่ในบริเวณนี้ โดยผ่านชุมชนทางบ้านดารา อำเภอพิชัย จังหวัดอุดรดิตถ์ แล้วผ่านตำบลคลองยางก่อนเข้าสู่ปลายทางที่อำเภอสวรรคโลก ซึ่งในสมัยที่ยังไม่มีเส้นทางหลวงตัดเข้ามาในพื้นที่นี้ เส้นทางรถไฟเป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญที่สุดในการเชื่อมระหว่างชุมชนคลองยางกับตัวอำเภอสวรรคโลก ทั้งการเดินทางเข้าไปซื้อสินค้ายังตัวอำเภอ และเป็นเส้นทางการค้านำผลผลิตทางการเกษตรไปจำหน่ายให้แก่พ่อค้าผู้รวบรวมผลผลิตที่อยู่ในอำเภอ จึงทำให้บริเวณใกล้เคียงกับสถานีรถไฟคลองยางกลายเป็นชุมชนที่มีการตั้งบ้านเรือนหนาแน่นที่สุดของตำบล รวมถึงเป็นที่ตั้งของคลังสินค้าหรือโกดังเก็บผลผลิตทางการเกษตรของพ่อค้าในท้องถิ่นด้วย

สำหรับการเพาะปลูกในช่วงแรกที่ผู้คนเริ่มเข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่นี้ เป็นการเพาะปลูกพืชไร่พวกฝ้าย ถั่วเหลือง และถั่วเขียว ในลักษณะการโค่นถางเปิดพื้นที่ใหม่ เมื่อพื้นที่เก่าหมดความอุดมสมบูรณ์และสู้กับวัชพืชที่ขึ้นไม่ได้ สำหรับเกษตรกรบางรายที่ไม่ทำการเปิดป่าถางพื้นที่ใหม่ จะทำการซื้อที่ดินต่อจากผู้ที่ทำการโค่นถางหรือย้ายพื้นที่เพาะปลูกอีกต่อหนึ่ง ต่อมาช่วงหลังปี พ.ศ. 2500 มีผู้คนย้ายถิ่นเข้ามาทำมาหากินมากขึ้น จึงเกิดการจับจองพื้นที่เป็นของตนเองอย่างถาวร ไม่มีการย้ายพื้นที่เพาะปลูกเมื่อดินหมดความอุดมสมบูรณ์อย่างที่เคยกระทำ พื้นที่ป่าไม้ที่เคยเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลจึงถูกเปลี่ยนเป็นพื้นที่เพาะปลูกและที่อยู่อาศัย สำหรับจำนวนพื้นที่ในการจับจองของแต่ละครัวเรือนจะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับความสามารถในการเพาะปลูกพืชไร่ ซึ่งเป็นการแสดงกรรมสิทธิ์ในที่ดินโดยพื้นที่ที่จับจองกันเองนั้นไม่มีเอกสารสิทธิ์ที่ถูกต้องตามกฎหมาย จนในปี พ.ศ. 2518 รัฐมีนโยบายออกเอกสารสิทธิ์ให้แก่ผู้ที่ถือครองที่ดินในทุกๆ หมู่บ้าน

สำหรับพื้นที่ตั้งชุมชน ในปี พ.ศ. 2518 ตำบลคลองยางมีพื้นที่ชุมชนจำนวน 105.88 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.21 ของพื้นที่ทั้งตำบล โดยบริเวณหมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 3 บ้านคลองยาง จัดเป็นชุมชนหลักของตำบลคลองยาง มีบ้านเรือนหนาแน่น เนื่องจากเป็นที่ตั้งของสถานีรถไฟ และมีเส้นทางหลวงผ่านใช้ในการเดินทางไปยังอำเภอสวรรคโลก และอำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัยได้ จึงมีโกดังรับซื้อและเก็บผลผลิตทางการเกษตรขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 4 บ้านคลองยาง ต่อมา ในปี พ.ศ. 2539 พื้นที่ชุมชนขยายตัวเพิ่มมากขึ้นเป็น จำนวน 304.70 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.61 ของพื้นที่ทั้งตำบล ซึ่งบริเวณหมู่ที่ 4 และ

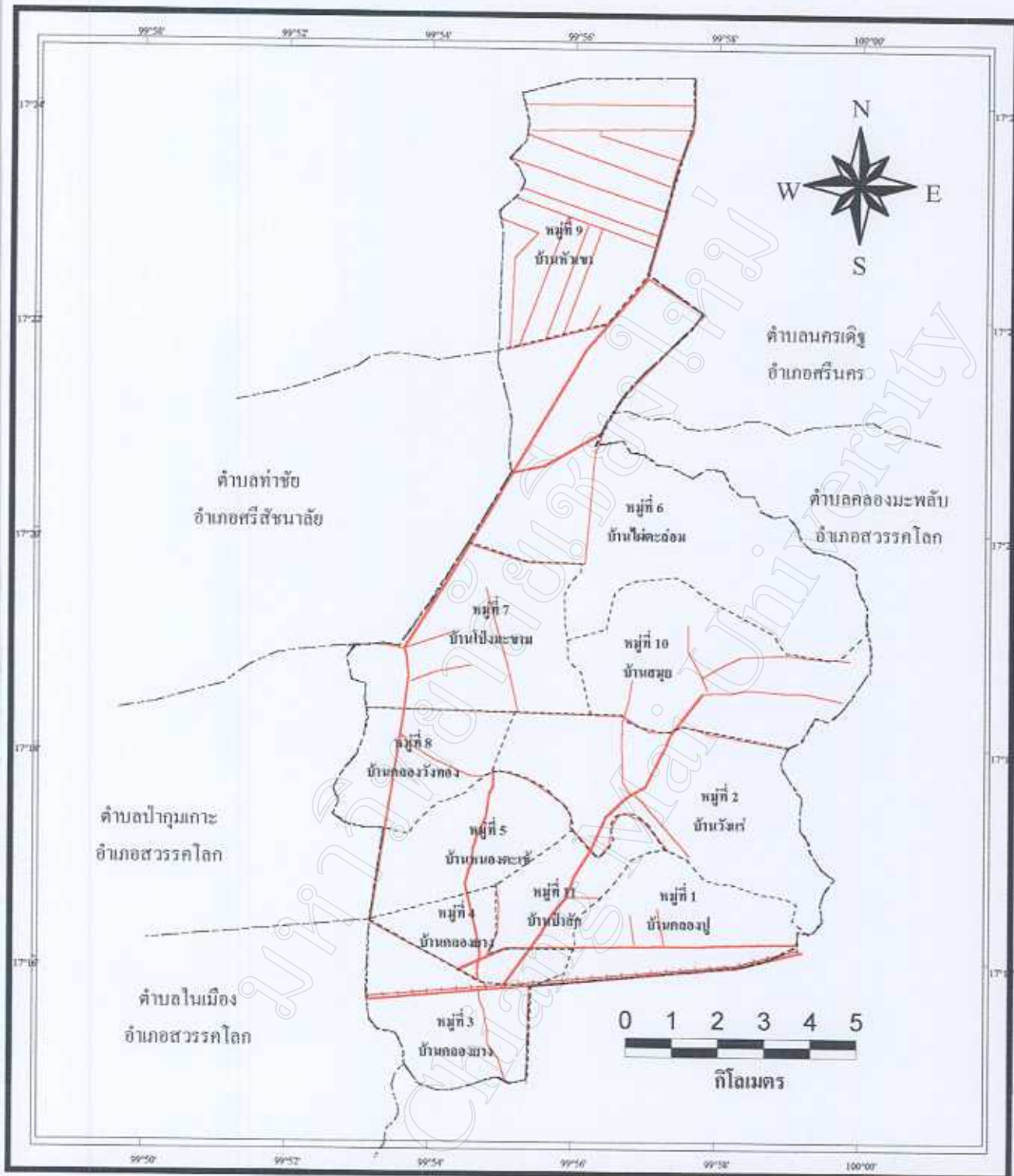
หมู่ที่ 3 บ้านคลองยาง ที่เป็นชุมชนเดิมมีการกระจายตัวของชุมชนอย่างชัดเจน ไปจนถึงหมู่ที่ 5 บ้านหนองตะเฒ่า ซึ่งเป็นที่ตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบล นอกเหนือจากที่อยู่อาศัย และโกดังเก็บพืชผลทางการเกษตรแล้ว ยังมีโรงเรียนมัธยม หน่วยงานราชการ และรีสอร์ท เข้ามາดั่งในพื้นที่ของหมู่ที่ 3 และในส่วนหมู่บ้านอื่นๆ มีการเพิ่มขึ้นของบ้านเรือน ในลักษณะกระจายตัวไม่เกาะกลุ่มกัน ซึ่งแนวโน้มของการใช้ที่ดินของตำบลคลองยางที่จะขยายตัวเป็นเมืองนั้นยังคงเป็นไปได้ยาก

ปัจจุบันตำบลคลองยางเป็นตำบลที่มีเนื้อที่มากที่สุด และมีพื้นที่การเกษตรมากที่สุดของอำเภอสุวรรณโคตร เป็นแหล่งผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ โดยเฉพาะพืชไร่ และพืชสวน สามารถสร้างรายได้ให้แก่คนในตำบลเอง รวมถึงรายได้แก่อำเภอสุวรรณโคตรด้วย

2.2.2 การปกครองและจำนวนประชากร

ตำบลคลองยาง ประกอบด้วย 11 หมู่บ้าน ดังกล่าวแล้ว ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านคลองปู หมู่ที่ 2 บ้านวังแร่ หมู่ที่ 3 และ 4 บ้านคลองยาง หมู่ที่ 5 บ้านหนองตะเฒ่า หมู่ที่ 6 บ้านไผ่ตะล่อม หมู่ที่ 7 บ้านโป่งมะขาม หมู่ที่ 8 บ้านคลองวังทอง หมู่ที่ 9 บ้านหัวเขา หมู่ที่ 10 บ้านสมุย และหมู่ที่ 11 บ้านป่าสัก (แผนที่ 2.3)

ตำบลคลองยางมีประชากรทั้งหมด 6,118 คน แบ่งเป็นชาย 3,021 คน เป็นหญิง 3,097 คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 1,386 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนเกษตรกรรม 1,105 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 79.73 ของครัวเรือนทั้งหมด ความหนาแน่นของประชากรเฉลี่ยทั้งตำบลเท่ากับ 76.92 คนต่อตารางกิโลเมตร สำหรับหมู่บ้านที่มีความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่สูงสุด คือหมู่ที่ 4 บ้านคลองยาง (315.52 คนต่อตารางกิโลเมตร) รองลงมาเป็นหมู่ที่ 8 หมู่ที่ 3 หมู่ที่ 11 หมู่ที่ 5 หมู่ที่ 10 หมู่ที่ 7 หมู่ที่ 2 หมู่ที่ 6 หมู่ที่ 1 ตามลำดับ และหมู่ที่ 9 บ้านหัวเขา มีความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่ต่ำสุด (27.66 คนต่อตารางกิโลเมตร) ในส่วนของค่าเฉลี่ยของครัวเรือนเกษตรกรรมทั้งตำบล คิดเป็นร้อยละ 79.73 หมู่บ้านที่มีสัดส่วนครัวเรือนเกษตรกรรมต่อจำนวนครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้านสูงสุด คือหมู่ที่ 7 บ้านโป่งมะขาม คิดเป็นร้อยละ 95.83 รองลงมาเป็นหมู่ที่ 4 หมู่ที่ 11 หมู่ที่ 8 หมู่ที่ 10 หมู่ที่ 5 หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 2 หมู่ที่ 3 หมู่ที่ 6 ตามลำดับ และหมู่ที่ 9 บ้านหัวเขา มีสัดส่วนครัวเรือนเกษตรกรรมต่ำที่สุด คิดเป็นร้อยละ 58.21 (ตาราง 2.2)

แผนที่ 2.3 ขอบเขตการปกครอง ตำบลคลองยาง อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย

สัญลักษณ์

ขอบเขตตำบล
ขอบเขตหมู่บ้าน

ถนน

ถนนพื้นแข็ง
ถนนพื้นอ่อน
ทางรถไฟ

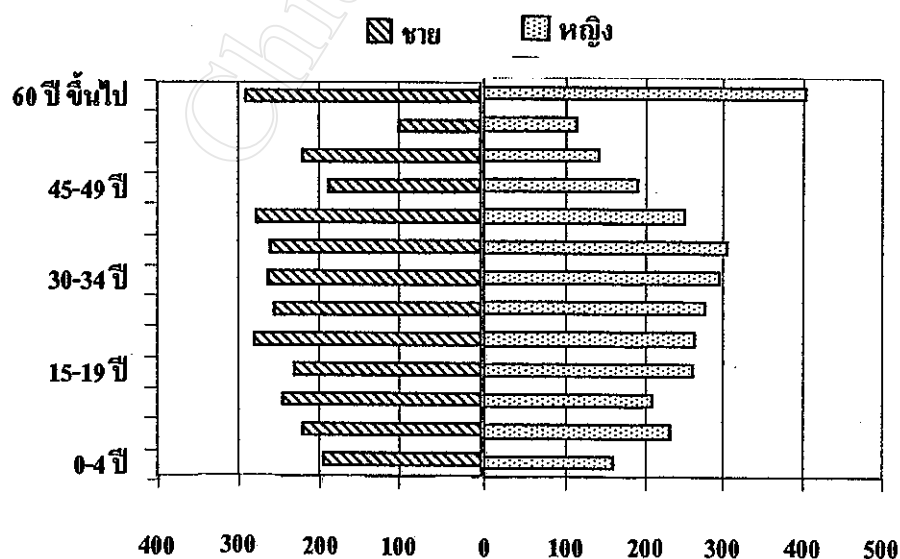
ที่มา : แผนที่เขตการปกครอง สำนักงานเมือง จังหวัดสุโขทัย

ตาราง 2.2 ประชากรรายหมู่บ้าน ตำบลคลองยาง อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย พ.ศ.2543

หมู่ที่	พื้นที่ (ไร่)	ความหนาแน่น ของประชากร (คน/ตร.กม.)	จำนวน ครัวเรือน	จำนวน ครัวเรือน เกษตร	ร้อยละของ ครัวเรือน เกษตร	จำนวนประชากร		
						ชาย	หญิง	รวม
หมู่ที่ 1 บ้านคลองปู	3,500.95	37.01	97	78	80.41	207	198	405
หมู่ที่ 2 บ้านวังแร่	6,406.04	54.49	128	102	79.69	278	280	558
หมู่ที่ 3 บ้านคลองยาง	3,173.91	109.88	119	89	74.79	290	268	558
หมู่ที่ 4 บ้านคลองยาง	1,562.16	315.52	212	185	87.26	411	378	789
หมู่ที่ 5 บ้านหนองตะเข้	2,882.32	92.37	97	80	82.47	229	197	426
หมู่ที่ 6 บ้านไผ่ตะล่อม	10,867.04	53.33	197	127	64.47	427	447	919
หมู่ที่ 7 บ้านโป่งมะขาม	4,575.75	58.05	96	92	95.83	216	209	425
หมู่ที่ 8 บ้านคลองวังทอง	2,686.36	158.06	147	124	84.35	361	336	697
หมู่ที่ 9 บ้านหัวเขา	6,804.54	27.66	67	39	58.21	147	154	301
หมู่ที่ 10 บ้านสมุย	5,314.79	83.26	145	120	82.76	312	396	708
หมู่ที่ 11 บ้านป่าสัก	1,938.01	107.27	81	69	85.19	170	162	332
รวม	49,712.39	76.92	1,386	1,105	79.73	3,097	3,021	6,118

ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลคลองยาง อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย

แผนภูมิ 2.2 พีรามิดประชากรตำบลคลองยาง อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย

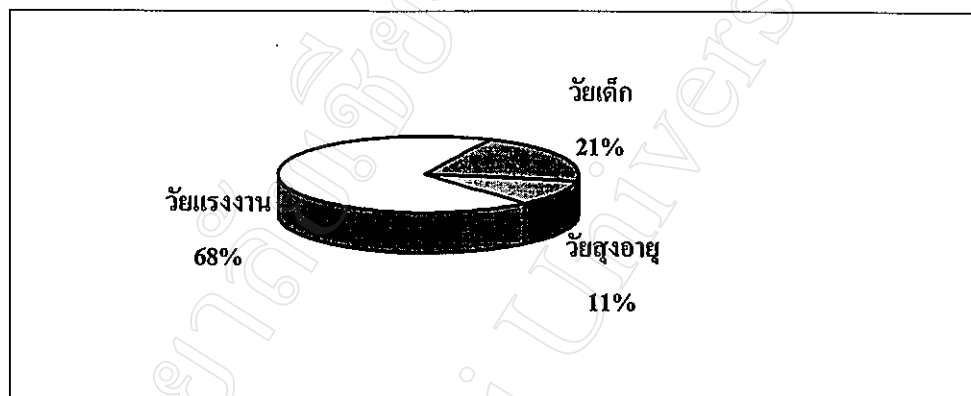
ตาราง 2.3 โครงสร้างประชากร ตำบลคลองยาง อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย

หมู่บ้าน ช่วงอายุ (ปี)		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	รวม (คน)	รวมตามกลุ่มอายุ (คน)
0-4	ช.	7	19	24	26	13	32	16	23	11	18	7	196	355
	ญ.	8	8	15	28	8	36	12	18	7	14	5	159	
5-9	ช.	18	19	17	27	14	26	13	30	31	17	7	219	451
	ญ.	21	14	16	28	25	42	12	26	16	20	12	232	
10-14	ช.	16	32	27	25	19	29	18	36	4	25	13	244	454
	ญ.	13	17	17	34	16	27	17	35	12	14	8	210	
15-19	ช.	14	21	17	24	16	39	19	31	12	23	13	229	489
	ญ.	12	26	30	36	17	35	14	30	10	37	13	260	
20-24	ช.	22	29	25	38	13	51	14	18	15	27	27	279	541
	ญ.	14	19	35	29	13	41	22	26	15	31	17	262	
25-29	ช.	17	21	25	30	16	41	20	28	16	29	11	254	530
	ญ.	12	27	25	24	23	51	18	31	17	28	20	276	
30-34	ช.	15	30	27	29	11	52	19	32	12	23	12	262	557
	ญ.	22	26	28	35	31	36	21	34	16	35	11	295	
35-39	ช.	13	19	13	39	23	27	17	40	17	39	14	261	564
	ญ.	27	26	21	39	19	50	28	35	15	28	15	303	
40-44	ช.	26	23	27	31	21	49	21	30	10	28	11	277	528
	ญ.	20	18	22	36	15	49	17	26	8	32	8	251	
45-49	ช.	11	18	9	21	11	25	16	21	11	27	18	188	379
	ญ.	15	18	18	27	15	27	14	15	7	19	16	191	
50-54	ช.	11	7	10	21	12	19	7	12	4	11	5	220	363
	ญ.	9	19	13	15	11	18	9	23	4	9	13	143	
55-59	ช.	8	9	17	13	7	12	7	10	3	5	10	101	215
	ญ.	11	12	11	15	7	16	6	11	7	12	6	114	
60 ปี ขึ้นไป	ช.	20	33	30	50	21	45	22	25	8	23	14	291	692
	ญ.	23	48	39	69	29	44	26	51	13	33	26	401	
รวม	ช.	198	280	268	378	197	447	209	336	154	396	162	3,021	
	ญ.	207	278	290	411	229	427	216	361	147	312	170	3,097	
รวมทั้งหมด		405	558	558	789	426	919	425	697	301	708	332	6,118	6,118

ที่มา : สำนักงานสาธารณสุขอำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย

จากตาราง 2.3 โครงสร้างประชากรของตำบลคลองยางประกอบด้วยกลุ่มประชากรวัยแรงงาน (15-59 ปี) จำนวน 4,166 คน คิดเป็นร้อยละ 68.0 และวัยพึ่งพิง จำนวน 1,952 คน คิดเป็นร้อยละ 32.0 แบ่งเป็นวัยเด็ก (0-14 ปี) 1,260 คน คิดเป็นร้อยละ 21.0 และวัยสูงอายุ (60 ปี ขึ้นไป) 692 คน คิดเป็นร้อยละ 11.0

แผนภูมิ 2.3 โครงสร้างประชากรวัยแรงงาน และวัยพึ่งพิง ตำบลคลองยาง อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย

2.2.3 ลักษณะทางการเกษตรและระบบการปลูกพืช

เศรษฐกิจของตำบลคลองยางขึ้นอยู่กับทางการเกษตรเป็นหลัก โดยเฉพาะการเพาะปลูกพืชไร่ พืชสวน และพืชนา นอกจากนี้ยังพบการเลี้ยงสัตว์บ้างเล็กน้อย ซึ่งมีรายละเอียดต่างๆ ดังนี้

2.2.3.1 การเพาะปลูกพืชไร่

พืชไร่เป็นพืชหลักของตำบลคลองยาง เป็นพืชที่มีพื้นที่ปลูกมากที่สุดในตำบล สร้างรายได้เข้าสู่ตำบลจำนวนมาก ซึ่งพืชไร่แต่ละชนิดมีวิธีการเพาะปลูกต่างๆ กันไป ดังต่อไปนี้ (ตาราง 2.4)

1) ถั่วเหลือง

ถั่วเหลืองเป็นพืชไร่ที่ปลูกกันมากที่สุด มีอายุประมาณ 80-90 วัน สามารถทำการเพาะปลูกได้ทั้งหมด 3 ช่วง คือ

- ต้นฤดูฝน จะปลูกประมาณเดือนพฤษภาคม เก็บเกี่ยวได้ในเดือนสิงหาคม พันธุ์ที่ใช้ปลูกคือ นครสวรรค์ 1 (OCB) สข. 1 สข. 4 สข. 5 และพันธุ์ฝักบู่ ซึ่งเป็นพันธุ์พื้นเมือง มียอดสูงเหมาะแก่การปลูกในพื้นที่ลุ่ม การปลูกถั่วเหลืองในช่วงต้นฤดูฝนของตำบลคลองยางเป็นที่นิยมกันมากที่สุด ภาษาท้องถิ่น เรียกว่า “ถั่วน้ำ”

- ปลายฤดูฝน จะปลูกประมาณเดือนกันยายน - ตุลาคม เก็บเกี่ยวได้ในเดือนธันวาคม - มกราคม พันธุ์ที่ใช้ปลูก คือ สข. 4 สข. 5 สข. 1 และนครสวรรค์ 1

- ฤดูแล้ง จะปลูกประมาณเดือนธันวาคม - มกราคม เก็บเกี่ยวในเดือนมีนาคม - เมษายน พันธุ์ที่ใช้ปลูก คือ สจ.2 สจ.4 สข.1 และนครสวรรค์ 1 หากจะปลูกถั่วเหลืองในช่วงนี้ต้องมีการเจาะบ่อน้ำเพื่อช่วยในการเจริญเติบโตของต้นถั่วเหลือง เนื่องจากในช่วงนี้ไม่มีฝนตก การปลูกถั่วในฤดูแล้งนี้ ภาษาท้องถิ่น เรียกว่า “ถั่วน้ำราด” ซึ่งจะเป็นถั่วเหลืองที่มีคุณภาพดีที่สุดกว่าการปลูกในฤดูฝน เนื่องจากไม่มีปัญหาเรื่องความชื้น แต่ผลผลิตที่ได้จากช่วงนี้มีปริมาณไม่มากนัก

ผลผลิตถั่วเหลืองที่ได้จากทั้ง 3 ฤดูกาลที่ปลูกนั้น จะอยู่ระหว่างไร่ละ 200-300 กิโลกรัม ขายผลผลิตได้กิโลกรัมละ 8-12 บาท ซึ่งการปลูกถั่วเหลืองในช่วงฤดูแล้งจะให้ผลผลิตที่ดีที่สุด แต่ก็มีปัญหาเรื่องการขาดแคลนน้ำในการเพาะปลูก

ตาราง 2.4 ปฏิทินการเพาะปลูกพืชไร่ตำบลคลองยาง อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย

ชนิดพืช	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.
ถั่วเหลือง						ต้น ฝน				ปลาย ฝน				ฤดูแล้ง		
ถั่วเขียว						ต้น ฝน				ปลาย ฝน				ฤดูแล้ง		
ฝ้าย																
อ้อยโรงงาน (ฤดูฝน)																
อ้อยโรงงาน (ฤดูแล้ง)																
นาข้าว (นาปี)																
ผักบุ้งผลิตเมล็ด																

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย

2) ถั่วเขียว

ถั่วเขียว แบ่งได้ 2 ชนิด คือ ถั่วเขียวผิวมัน และถั่วเขียวผิวดำหรือถั่วแขกในภาษาท้องถิ่น ช่วงเวลาการปลูกคล้ายคลึงกับการปลูกถั่วเหลือง แต่จะมีช่วงฤดูการเพาะปลูกที่สั้นกว่าถั่วเหลืองเล็กน้อย คือ ประมาณ 75- 80 วัน สามารถทำการเพาะปลูกได้ 3 ช่วง คือ

- ต้นฤดูฝน จะปลูกประมาณเดือนพฤษภาคม เก็บเกี่ยวได้ในปลายเดือนกรกฎาคม - ต้นเดือนสิงหาคม

- ปลายฤดูฝน จะปลูกประมาณเดือนกันยายน-ตุลาคม จะเก็บเกี่ยวได้ในเดือนธันวาคม-มกราคม การเพาะปลูกถั่วเขียวในช่วงนี้จะเป็นที่นิยมมากที่สุด

- ฤดูแล้ง จะปลูกประมาณเดือนธันวาคม - มกราคม เก็บเกี่ยวได้ในเดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคม ผลผลิตถั่วเขียวที่ได้จากทั้ง 3 ฤดูกาลที่ปลูกนั้น จะอยู่ระหว่างไร่ละ 150-250 กิโลกรัม เกษตรกรนิยมการปลูกถั่วเขียวในช่วงปลายฤดูฝนจนถึงฤดูแล้งซึ่งเป็นช่วงที่ให้ผลผลิตที่ดีกว่าการปลูกในช่วงต้นฤดูฝนซึ่งมีความชื้นมากกว่า ทำให้ผลผลิตที่ได้ไม่ค่อยมีคุณภาพ ขายได้ราคาไม่ดีนัก แม้ว่า จะได้ผลผลิตต่อไร่น้อยกว่าถั่วเหลืองแต่ราคาของถั่วเขียวดีกว่าถั่วเหลืองมาก สามารถขายผลผลิตได้ถึง กิโลกรัมละ 16-20 บาท

3) ฝ้าย

ฝ้ายเป็นพืชเศรษฐกิจที่นิยมปลูกในช่วงแรกๆ ที่มีประชาชนเข้ามาทำกินในพื้นที่นี้ จะเริ่มปลูกฝ้ายในเดือนกรกฎาคม - สิงหาคม ฝ้ายจะเริ่มออกดอกจนติดเป็นสมอฝ้ายในเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน และจะเก็บเกี่ยวได้ในเดือนธันวาคม - มกราคม สามารถแบ่งการเก็บเกี่ยวฝ้ายออกไปได้ 3 ครั้ง ในรอบปี หากต้นฝ้ายมีความอุดมสมบูรณ์มากจะสามารถเก็บเกี่ยวได้ถึง 4-5 ครั้ง พันธุ์ที่นิยมปลูก ได้แก่ ศรีลำโรง 2 ศรีลำโรง 3 ตากฟ้า 1 และพันธุ์พื้นเมือง เช่น พวงมะไฟ ได้ผลผลิตต่อไร่ประมาณ 200-300 กิโลกรัม ราคาขายต่อกิโลกรัม 15-20 บาท ปัจจุบันพื้นที่ปลูกฝ้ายของตำบลคลองยางเหลือน้อยมาก คือ มีพื้นที่น้อยกว่า 1,000 ไร่

4) อ้อยโรงงาน

อ้อยโรงงานเป็นพืชที่ได้รับนิยมปลูกกันมากในช่วง 10 ปีเศษ ที่ผ่านมา ทั้งที่ ในปี พ.ศ.2516 ทางโรงงานน้ำตาลไทยเอกสิทธิ์ จังหวัดอุดรธานี ได้เริ่มเข้ามาส่งเสริมการปลูกอ้อยโรงงานในพื้นที่ตำบลคลองยางขึ้นเป็นครั้งแรก แต่ในช่วงแรกๆ ยังไม่ได้รับความนิยมปลูกมากนัก เนื่องจากต้องใช้เงินในลงทุนสูง จนในช่วงปี พ.ศ.2527-2530 อ้อยโรงงานได้รับความนิยมขยายพื้นที่ปลูกในหลายหมู่บ้าน เกษตรกรสามารถปลูกอ้อยโรงงานได้เองโดยการติดต่อกับหน่วยอ้อยของโรงงานน้ำตาลโดยตรง หรือเป็นลูกไร่ขึ้นกับหัวหน้าโครงการปลูกอ้อย ในบางรายเกษตรกรไม่ได้ปลูกอ้อยโรงงานเอง แต่จะให้หัวหน้าโครงการปลูกอ้อยหรือลูกไร่เช่าที่ดินปลูกอ้อยโรงงาน สำหรับฤดูกาลเพาะปลูกอ้อยโรงงานสามารถปลูกได้ 2 ช่วง คือ

- ช่วงฤดูฝน จะปลูกประมาณเดือนพฤษภาคม - กรกฎาคม และจะตัดส่งโรงงานได้ประมาณเดือนมีนาคม - เมษายนของปีถัดไป

- ช่วงฤดูแล้ง หรือที่เรียกว่า “อ้อยข้ามแล้ง” จะปลูกประมาณเดือนพฤศจิกายน - มกราคม สามารถตัดส่งโรงงานได้ประมาณเดือนพฤศจิกายน - มกราคมของปีถัดไป การปลูกอ้อยในช่วงนี้จะเป็นที่นิยมมาก เนื่องจากให้ความหวานสูงกว่าการปลูกในช่วงฤดูฝน

2.2.3.2 การเพาะปลูกพืชสวน

ในตำบลคลองยางมีพืชสวนหลัก คือ มะม่วง ซึ่งมีการเพาะปลูกนานกว่า 30 ปี ในส่วนของพุทราได้มีการนำเข้ามาปลูกได้ในระยะเวลาไม่ถึง 10 ปี รายละเอียดการเพาะปลูกเป็นดังนี้ (ตาราง 2.5)

ตาราง 2.5 ปฏิทินการเพาะปลูกพืชสวนตำบลคลองยาง อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย

ชนิดพืช	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย	พ.ค.	มิ.ย.
มะม่วง (ตามฤดู)							ออก ดอก			เก็บ	เกี่ยว	
มะม่วง (นอกฤดู)	ราด สาร			ออก ดอก				เก็บ	เกี่ยว			
พุทรา	ออก ดอก					เก็บ	เกี่ยว					

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย

1) มะม่วง

มะม่วงจะเริ่มปลูกในช่วงที่เข้าฤดูฝน ประมาณเดือนมิถุนายน - สิงหาคม โดยใช้พันธุ์พื้นเมืองเป็นต้นต่อ ได้แก่ อกร่อง แก้ว กะล่อน และทองคำ หลังจากนั้นเมื่อโตได้ 1-2 ปี จะนำกิ่งพันธุ์ดีมาทำการเสียบยอด ได้แก่ พันธุ์พิมเสน หนั่งกลางวัน น้ำดอกไม้ เขียวเสวย ฟ้าลั่น และลิ้นงูเห่า เป็นต้น มะม่วงจะเริ่มให้ผลผลิตเมื่อปลูกได้ 4-5 ปี และจะให้ผลผลิตเพิ่มมากขึ้น เมื่อเข้าปีที่ 7-10

การให้ผลผลิตของมะม่วง แบ่งได้ 2 วิธี คือ

1.วิธีธรรมชาติ การออกดอกของมะม่วงตามธรรมชาติจะเริ่มออกดอกในช่วงเดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ ในระยะนี้หากมีความชื้นพอเหมาะ ไม่มีฝนตกลงมาทำลายช่อดอก ไม่มีโรคและแมลงสามารถติดผล และเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ในช่วงเดือนเมษายน - พฤษภาคม

2.วิธีการบังคับ เป็นการเร่งให้มะม่วงออกดอกก่อนฤดูกาลปกติ จะทำการราดสารเร่งการแตกช่อดอกในช่วงเดือนกรกฎาคม - สิงหาคม ในระยะที่ราดสารนี้หากมีฝนตกลงมามากหรือน้อยเกินไป มะม่วงจะไม่ติดช่อดอก หากการราดสารได้ผลมะม่วงจะเริ่มออกดอกในช่วงเดือนตุลาคม - พฤศจิกายน

ซึ่งในช่วงนี้ตรงกับช่วงปลายฤดูฝน หากยังมีฝนตกอยู่ ช่อดอกมะม่วงอาจถูกฝนชะได้ ทำให้ติดผลน้อย หรือไม่ติดผลเลย หากการออกช่อดอกและติดผลเป็นไปด้วยดี ผลผลิตมะม่วงจะออกในช่วงเดือน กุมภาพันธ์ - มีนาคม มะม่วงที่ออกก่อนฤดูการปลูกนี้ จะได้ราคาดี แต่ก็ต้องลงทุนสูง และมีความเสี่ยงต่อต้นมะม่วงด้วย เนื่องจากต้นมะม่วงจะโทรมมาก แม้จะได้รับการบำรุงเป็นอย่างดี หากทำการเร่งออกนอกฤดูติดต่อกัน 2-3 ปี ต้นมะม่วงอาจจะตายได้

สำหรับราคาของมะม่วงราคาสารหรือมะม่วงออกนอกฤดูจะมีราคาดีกว่ามะม่วงตามฤดู เนื่องจากจำนวนผลผลิตยังมีไม่มากนัก ราคาของมะม่วงจะแตกต่างกันไปตามพันธุ์ โดยพ่อค้าคนกลางที่มารับซื้อจะเป็นผู้ตั้งราคา เช่น พันธุ์พิมเสนนอกฤดู กิโลกรัมละ 8-10 บาท หากเป็นตามฤดู กิโลกรัมละ 3-4 บาท พันธุ์เขียวเสวยนอกฤดู กิโลกรัมละ 20-25 บาท หากเป็นตามฤดู กิโลกรัมละ 8-15 บาท เป็นต้น

2) พุทรา

พุทราเริ่มเข้ามีการปลูกในพื้นที่ตำบลคลองยางเมื่อปี พ.ศ. 2537 และได้รับความนิยมปลูกมากขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2539-2540 โดยมากจะปลูกระหว่างแถวของต้นมะม่วงที่ยังไม่สามารถให้ผลผลิตได้ พุทราเป็นพืชที่ให้ผลผลิตเร็ว เมื่อมีอายุเข้าปีที่ 2 จะเริ่มให้ผลผลิต หลังจากที่มีการตัดแต่งกิ่งในเดือน มีนาคม-เมษายน เพื่อให้แตกกิ่งออกมาใหม่พร้อมยอด กิ่งใหม่จะเริ่มออกดอกในช่วงเดือนมิถุนายน - สิงหาคม แล้วสามารถเก็บเกี่ยวได้ในช่วงเดือนธันวาคม-มกราคม พันธุ์ที่นิยมปลูก ได้แก่ พันธุ์เหรียญทอง และพันธุ์กันแหลม ขายผลผลิตได้ กิโลกรัมละ 3-5 บาท

หลังจากที่มะม่วงเจริญเติบโตมากขึ้นพร้อมที่จะติดดอก ออกผล ต้นพุทราจะถูกโค่นทิ้ง เพื่อให้มะม่วงเจริญเติบโตได้เต็มที่ ไม่เกิดการบดบังร่มเงาและแย่งอาหาร อย่างไรก็ตามอาจจะมีการนำพุทรามาปลูกแซมบ้างในพื้นที่สวนมะม่วงที่ต้นมะม่วงเกิดล้มตายลง

2.2.3.3 การเพาะปลูกพืชนา

พืชนาเป็นพืชที่ปลูกเป็นส่วนน้อยที่สุดในตำบลคลองยาง ได้แก่ ข้าวเจ้า และผักบุ้งจีนผลิตเมล็ดมีรายละเอียดการเพาะปลูก ดังนี้ (ตาราง 2.4)

1) ข้าวเจ้า

การปลูกข้าวสามารถทำการปลูกได้เฉพาะฤดูฝนเท่านั้น หรือเรียกว่า ข้าวนาปี จะเริ่มทำการเพาะปลูกได้ตั้งแต่ช่วงเดือนมิถุนายนไปจนถึงเดือนกันยายน และเก็บเกี่ยวได้ในเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคม สำหรับพื้นที่บางส่วนที่ติดต่อกับพื้นที่ชลประทานสามารถทำการปลูกข้าวนาปรังได้อีกครั้งหนึ่ง โดยจะเริ่มทำการเพาะปลูกได้ในช่วงเดือนธันวาคมและเก็บเกี่ยวได้ในเดือนเมษายน แต่การเพาะปลูกข้าวนาปรังมีน้อยมากในพื้นที่ศึกษา

พันธุ์ข้าวที่นิยมปลูกจะเป็นข้าวเจ้าไวแสง ซึ่งจะปลูกได้เฉพาะฤดูฝน ได้แก่ พันธุ์นางมกล เอส 4 เหลืองประทิว กข.15 แม่เป็ด บายศรี ปิ่นแก้ว พวงทอง และตะเภาแก้ว ผลผลิตข้าวเปลือกที่ได้ต่อไร่ประมาณ 600-850 กิโลกรัม ในการเก็บเกี่ยวจะนิยมจ้างรถเกี่ยวข้าวสำหรับบริเวณแปลงที่คินขนาดใหญ่ จากนั้นจะขายข้าวเปลือกที่เกี่ยวได้ให้แก่รถเกี่ยวข้าวไปเลย ซึ่งข้าวที่ขายไปนั้นจะมีความชื้นสูง ขายได้ประมาณเกวียนละ 3,500 บาท หากเก็บเกี่ยวเสร็จแล้วนำมาตากให้แห้งเอง จะได้ข้าวเปลือกที่มีความชื้นต่ำ ขายได้ประมาณเกวียนละมากกว่า 4,000 บาท

2) ฝักบัวจีนผลิตเมล็ด

การปลูกฝักบัวจีนผลิตเมล็ดนี้ จะใช้พื้นที่นาข้าวในการปลูก เริ่มปลูกครั้งแรกในตำบลคลองยาง เมื่อปี พ.ศ.2542 เป็นการผลิตเมล็ดฝักบัวจีนเพื่อเอาเมล็ดพันธุ์ในลักษณะแบบเกษตรพันธสัญญา การเพาะปลูกจะเริ่มจากการเพาะกล้าฝักบัวก่อนในช่วงที่ฝนเริ่มตกในเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน จากนั้นจะเริ่มนำต้นกล้ามาปักดำคล้ายกับการดำนาในช่วงเดือนปลายเดือนสิงหาคม - ต้นเดือนกันยายน สามารถเก็บเกี่ยวเมล็ดแก่ได้ในเดือนมกราคม แต่จะต้องตากทิ้งไว้ถึง 4 สัปดาห์เพื่อให้เมล็ดแห้งสนิท ซึ่งในช่วงนี้มักจะประสบปัญหาฝนในช่วงเปลี่ยนจากฤดูหนาวเข้าสู่ฤดูร้อน ผลผลิตที่ได้ต่อไร่จะอยู่ประมาณ 200-300 กิโลกรัม สำหรับเกษตรกรที่เข้าโครงการผลิตเมล็ดฝักบัวจีนกับพ่อค้าที่มารับซื้อจะขายผลผลิตได้ในราคาประกัน ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการฯ จะขายผลผลิตได้ในราคาที่ต่ำกว่าเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ราคาผลผลิตเมล็ดฝักบัวจะอยู่ที่กิโลกรัมละ 17-25 บาท ผลผลิตที่ได้ส่งขายต่างประเทศ ได้แก่ เกาหลี และไต้หวัน

2.2.3.4 การเลี้ยงสัตว์

1) โคนม

การเลี้ยงโคนมได้รับการส่งเสริมจากองค์การส่งเสริมการเลี้ยงโคนมแห่งประเทศไทย (อศท.) ซึ่งได้ตั้งขึ้นในพื้นที่ติดต่อกับตำบลคลองยางเมื่อปี พ.ศ.2541 ปัจจุบันมีเกษตรกรในตำบลเข้าร่วมการเลี้ยงโคนม จำนวน 15 ราย แบ่งเป็นเกษตรกรหมู่ที่ 8 จำนวน 8 ราย หมู่ที่ 10 จำนวน 6 ราย และหมู่ที่ 7 จำนวน 1 ราย เกษตรกรที่เข้าร่วมการเลี้ยงโคนมจะกู้เงินจากโครงการไร่นาสวนผสม (คปร.) และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) จำนวน 150,000-200,000 บาท ในระยะเวลาประมาณ 15 ปี จ่ายคืนกับธนาคารเพื่อการเกษตร เดือนละ 2,000-3,000 บาท โดยหักจากรายได้ที่ขายน้ำนมดิบ เมื่อนำไปขายที่ อศท. ในทุกๆ วัน วันละ 2 ครั้ง คือ เวลาเช้า และเวลาบ่าย น้ำนมดิบจะได้รับการตรวจสอบคุณภาพทุกครั้งก่อนนำมาขาย และให้ราคาตามคุณภาพ สามารถแบ่งคุณภาพน้ำนมดิบได้เป็น 3 เกรด คือ เกรด A กิโลกรัมละ 10.85-10.95 บาท เกรด B กิโลกรัมละ 10.65 บาท และเกรด C กิโลกรัมละ 10.50 บาท

สำหรับราคาของโคนมจะตกอยู่ตัวละ 35,000 บาท เมื่อทำการผสมเทียมให้กับแม่โค แล้วตั้งท้องติดลูก หลังคลอดลูกใหม่จะให้น้ำนมดิบถึงวันละ 18-20 กิโลกรัม สามารถทำการรีดนมได้วัน 2 ครั้ง คือเวลาเช้า กับเวลาเย็น หลังจากนั้นนานไป 4-5 เดือน จะลดลงเหลือ 10 กิโลกรัม เมื่อปริมาณน้ำนมของแม่โคน้อยลงจะปล่อยให้พักตัวระยะหนึ่ง แล้วทำการผสมเทียมเพื่อให้ติดลูกและได้น้ำนมต่อไป อายุของโคนมจะอยู่ระหว่าง 8-10 ปี หลังจากนั้นจะทำการปลดระวาง และขายไปทำโคเนื้อราคาตัวละ 11,000-14,000 บาท

2) โคเนื้อ

ในตำบลคลองยางเกษตรกรจะทำการเลี้ยงโคเนื้อเป็นอาชีพเสริม โดยมากจะกู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรไปซื้อวัวรุ่นๆ ที่กำลังโตจากตลาดนัดโค-กระบือภายในจังหวัด ในราคาตัวละ 7,000-12,000 บาท ในการเลี้ยงจะปล่อยให้หากินเอง ไม่มีการเลี้ยงในคอกแบบโคขุน เมื่อเลี้ยงได้ระยะเวลา 8-10 เดือน แล้วจึงขายให้แก่พ่อค้าที่เข้ามารับซื้อถึงภายในหมู่บ้าน ในราคาตัวละ 11,000-15,000 บาท

2.2.3.5 ระบบการปลูกพืช (cropping system)

พืชเศรษฐกิจที่ปลูกในตำบลคลองยางทั้งพืชไร่ และพืชสวน มีระบบการปลูกพืชหลายรูปแบบ การสร้างรูปแบบของระบบการปลูกพืชขึ้นอยู่กับปัจจัยทางกายภาพ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยทางด้านสังคม ปัจจัยทางด้านการเมือง และปัจจัยทางด้านคุณลักษณะของเกษตรกรเอง ซึ่งในแต่ละช่วงเวลาจะมีรูปแบบการปลูกพืชที่แตกต่างกัน (จะกล่าวถึงอย่างละเอียดในบทที่ 3 และบทที่ 4) ทั้งลักษณะการปลูก ชนิดของพืชที่ปลูกและเหตุผล ซึ่งในตำบลคลองยางมีระบบการปลูกพืชอยู่ 4 ระบบด้วยกัน คือ

1. ระบบการปลูกพืชแบบเดี่ยว (monocropping) เป็นการปลูกพืชชนิดเดียวกันซ้ำแล้วซ้ำอีกในพื้นที่เดิมทุกๆ ปี ได้แก่ การเพาะปลูกอ้อยโรงงาน ถั่วเหลือง และถั่วเขียว เพียงอย่างเดียว

2. ระบบการปลูกพืชแบบต่อเนื่อง (sequential cropping) เป็นการปลูกพืชหลายชนิดต่อเนื่องกันในพื้นที่เดียวกันในระยะเวลาหนึ่งปี อาจจะปลูกพืชสองชนิดในระยะเวลาหนึ่งปี เรียกว่า double cropping หรืออาจจะปลูกพืชสามชนิดในระยะเวลาหนึ่งปี เรียกว่า triple cropping เช่น การเพาะปลูกถั่วเหลืองในช่วงต้นฤดูฝน แล้วตามด้วยถั่วเขียวในช่วงปลายฤดูฝน

3. ระบบการปลูกพืชแบบร่วมหรือการปลูกพืชแบบสลับ (intercropping) เป็นการปลูกพืชมากกว่าหนึ่งชนิดลงบนพื้นที่เดียวกัน ในช่วงเวลาเดียวกันหรือต่างเวลากันเพียงเล็กน้อย อาจจะมีการจัดแถวหรือไม่จัดแถวก็ได้ เช่น การเพาะปลูกถั่วเหลืองหรือถั่วเขียวในแปลงพื้นที่เดียวกับต้นมะม่วง

4. ระบบการปลูกพืชแทรก (relay intercropping) เป็นการปลูกพืชระหว่างพืชหรือแถวของพืชที่เจริญเติบโตอยู่ในแปลงแล้ว แต่ยังไม่สามารถเก็บเกี่ยวได้ พืชที่เจริญเติบโตอยู่ก่อนแล้ว เรียกว่า

พื้นที่หนึ่งหรือพืชแรก (first crop) ส่วนพืชที่นำมาปลูกทีหลัง เรียกว่า พืชแทรก (relay crop) เช่น การเพาะปลูกถั่วเขียวในช่วงปลายฤดูฝน ระหว่างแถวของต้นฝ้ายที่กำลังเจริญเติบโต ซึ่งถั่วเขียวจะให้ผลผลิตก่อนฝ้าย ถั่วเขียวจัดเป็นพืชแทรก ส่วนฝ้ายเป็นพืชแรก

2.2.4 ปัจจัยทางเศรษฐกิจการเกษตร

ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรของตำบลคลองยาง ได้แก่ ที่ดินทางการเกษตร ทุนและสินเชื่อการเกษตร แรงงานการเกษตร และตลาดรับซื้อผลผลิตทางการเกษตร

2.2.4.1 ที่ดินทางการเกษตร

ก) การถือครองและกรรมสิทธิ์ที่ดิน

ปัจจุบันเกษตรกรทั่วไปในตำบลคลองยางจะมีพื้นที่ถือครองประมาณครัวเรือนละ 1-3 แปลง แปลงละ 3-20 ไร่ ยกเว้นกลุ่มชาวไร่ฮ้อยโรงงานจะมีพื้นที่ถือครองหลายแปลง ตั้งแต่ 5-20 แปลง ในจำนวนหลายร้อยละไร้จากการเช่าที่ดินของเกษตรกรรายอื่นเพื่อปลูกฮ้อยโรงงาน สำหรับเอกสารสิทธิ์ที่ดินเป็น นส.3 ก กว่าร้อยละ 80 เปลี่ยนเป็น นส.3 และโฉนดที่ดินได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น เนื่องจากติดปัญหาบริเวณนี้เคยเป็นพื้นที่ป่าไม้มาก่อน สำหรับราคาขายของที่ดินในปัจจุบันอยู่ในราคาไร่ละ 30,000 บาท ส่วนบริเวณที่ติดกับเส้นทางหลวง มีราคาไร่ละ 50,000 บาท ยกเว้นในหมู่ที่ 9 บ้านหัวเขา ซึ่งอยู่ทางตอนเหนือสุดของตำบลมีพื้นที่อยู่ในเขตป่าเสื่อมโทรม มีกรรมสิทธิ์ที่ดินเป็น สปก. ห้ามซื้อขาย โดยได้รับการจัดสรรจากสำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดสุโขทัยในปี พ.ศ.2521 และยกให้เป็นกรรมสิทธิ์แก่ครัวเรือนเกษตรกร ในปี พ.ศ.2527 ซึ่งแต่ละครัวเรือนจะมีที่ดินทำกินครัวเรือนละ 15 ไร่

การแบ่งมรดกที่ดิน พ่อแม่มักจะแบ่งที่ดินให้แก่ลูกเท่าๆ กันทุกคน พี่น้องมีสิทธิ์ทำกินในแปลงที่ดินเดียวกันหรือจะแบ่งพื้นที่กันทำกินก็ได้ แต่โดยมากจะไม่มีใครตัดแบ่งที่ดิน จะทำให้ที่ดินเป็นแปลงขนาดเล็กทำการเพาะปลูกได้ยาก ขณะเดียวกันในหลายครัวเรือนพ่อแม่จะขายที่ดินของตนให้แก่ลูก ในราคาที่ต่ำกว่าปกติเล็กน้อย

ข) การเช่าที่ดิน

การเช่าที่ดินมีเหตุผลหลายประการคือ ไม่มีพื้นที่ทำกินเป็นของตนเอง มีพื้นที่เพาะปลูกไม่เพียงพอ และต้องการขยายพื้นที่เพาะปลูก สำหรับราคาค่าเช่าที่ดินจะแตกต่างกันไปตามการใช้ประโยชน์ที่ดิน คุณภาพของที่ดิน ความใกล้-ไกลแหล่งน้ำ และสิ่งปกคลุมที่ดิน ซึ่งในการเช่าจะทำสัญญาเช่าปีต่อปี ยกเว้นการเช่าพื้นที่ปลูกฮ้อยโรงงาน จะทำสัญญาเช่า 2 ปี ติดต่อกัน สำหรับราคาค่าเช่าที่ดินแต่ละประเภท เป็นดังนี้

พื้นที่ไร่ ราคา 300-500 บาทต่อไร่ สำหรับการปลูกถั่วเหลือง หรือถั่วเขียว ส่วนการปลูกฮ้อยโรงงาน ราคาเช่าไร่ละ 800-1,500 บาท

พื้นที่สวน ราคาเช่า ไร่ละ 800-1,000 บาทต่อไร่ เป็นสวนที่มีไม้ผลขึ้นอยู่แล้ว และสามารถให้ผลผลิตได้เลย เกษตรกรผู้เช่าจะทำการดูแลรักษาเพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดี ผลผลิตทั้งหมดจะตกแก่ผู้เช่า ไม่ต้องนำไปแบ่งแก่เจ้าของที่ดิน ซึ่งจะได้แค่ค่าเช่าเพียงอย่างเดียว

พื้นที่นา ราคาเช่าไร่ละ 300-1,000 บาทต่อไร่ โดยจ่ายค่าเช่าให้แก่เจ้าของที่ดินอย่างเดียว ไม่มีระบบนาฝ้ากึ่ง

2.2.4.2 ทูนและสินเชื่อการเกษตร

ก) แหล่งเงินทุนทางการเกษตร

1) เงินกู้ในระบบ ได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตร (ธกส.) โครงการส่งเสริมการไถ่สวนผสม (คปร.) สหกรณ์ออมทรัพย์ประจำตำบล สหกรณ์การเกษตรประจำอำเภอ กองทุนหมู่บ้าน และธนาคารพาณิชย์

2) เงินกู้นอกระบบ เป็นการกู้ยืมเงินจากกลุ่มพ่อค้าคนกลางหรือเจ้าเก่า ซึ่งก่อนหน้านี้นับบทบาทของเจ้าเก่าจะมีมากในการให้กู้ยืมเงิน รวมถึงอุปกรณ์การเกษตร ทั้งเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี และยาฆ่าแมลง มีการคิดดอกเบี้ยถึงร้อยละ 5 ต่อเดือน เมื่อเกษตรกรเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ ต้องกลับนำมาขายให้แก่เจ้าเก่า และถูกกดราคาลงให้ต่ำกว่าเกษตรกรรายที่ไม่ได้มีการกู้ยืม ประมาณกิโลกรัมละ 0.50 บาท

จากการสอบถาม พบว่า ปัจจุบันเกษตรกรนิยมกู้เงินจากแหล่งเงินทุนทางการเกษตรเพียงแห่งเดียวร้อยละ 42.28 เท่ากับการกู้เงินที่มาจากแหล่งเงินทุนที่มากกว่าหนึ่งแห่ง ร้อยละ 42.28 และที่ไม่ได้กู้เงินจากที่ใดเลย ร้อยละ 15.44 ซึ่งสามารถจำแนกรายละเอียดได้ ดังนี้

1) การกู้เงินจากแหล่งเงินทุนทางการเกษตรเพียงแห่งเดียว แหล่งเงินทุนหลัก คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรฯ (ร้อยละ 21.48) กองทุนหมู่บ้าน (ร้อยละ 16.11) รองลงมาเป็นสหกรณ์การเกษตร พ่อค้า-นายทุน และโครงการส่งเสริมไถ่สวนผสม

2) การกู้เงินจากแหล่งเงินทุนมากกว่าหนึ่งแห่ง เกษตรกรส่วนใหญ่นิยมกู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรฯ กับกองทุนหมู่บ้านมากที่สุดถึงร้อยละ 33.56 นอกนั้นจะเป็นการกู้ยืมจากกองทุนหมู่บ้านกับสหกรณ์การเกษตร พ่อค้า-นายทุน ญาติพี่น้อง ธนาคารพาณิชย์ และโครงการส่งเสริมไถ่สวนผสมบ้างเล็กน้อย

ข) มูลค่าการกู้ยืม

จำนวนเงินที่กู้ยืมจากแหล่งเงินทุนต่างๆ จะแตกต่างกันไปตามชนิดการเพาะปลูกพืช ขนาดของพื้นที่การเกษตร และระยะเวลาของการผลผลิตพืชนั้นๆ โดยเฉพาะการทำสวน และการทำไร่อ้อย โรงงานจะต้องลงทุนสูงในช่วงแรกๆ สำหรับเกษตรกรชาวสวนจะกู้เงินลงทุน ประมาณ 30,000 - 100,000 บาท เกษตรกรชาวไร่อ้อยจะกู้เงินลงทุน ประมาณ 50,000-150,000 บาท เกษตรกรชาวไร่

ถั่วเหลือง-ถั่วเขียวจะกักเงินลงทุน ประมาณ 20,000-30,000 บาท และเกษตรกรชาวนาจะกักเงินลงทุน ประมาณ 15,000-30,000 บาท

2.2.4.3 แรงงานการเกษตร

ก) แรงงานภายในครัวเรือน

จากการสอบถามในพื้นที่ศึกษา พบว่า สมาชิกที่มีอยู่ในครัวเรือนจะมีอยู่ตั้งแต่ 1-10 คน แต่โดยทั่วไปจะมีสมาชิกอยู่ประจำ 3-5 คน ซึ่งเป็นครัวเรือนเดี่ยวประกอบด้วยพ่อ แม่ และบุตรที่กำลังศึกษาอยู่ ถึงร้อยละ 82.67 และในแต่ละครัวเรือนจะมีแรงงานการเกษตร ตั้งแต่ 1-5 คน แต่จะอยู่ที่จำนวน 2 คน มากที่สุด ถึงร้อยละ 69.33 ซึ่งก็คือคู่สามี - ภรรยา

ในส่วนการศึกษาของเกษตรกร พบว่า เกษตรกร ถึงร้อยละ 68.0 จบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 (ป.4-ป.6) รองลงมาจะมีการศึกษาค่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 13.33 และไม่ได้เรียนหนังสือ ร้อยละ 5.33 และอีกร้อยละ 13.33 จะมีการศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษา (คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 9.33 มัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 2.67 ปวช.ร้อยละ 0.67 และระดับปริญญาตรี ร้อยละ 0.67)

ข) แรงงานจ้าง

แรงงานจ้างเป็นแรงงานที่มาจากครัวเรือนที่ไม่มีที่ดินทำกินเองเป็นของตนเอง หรือครัวเรือนที่มีพื้นที่ทำกินไม่มากนัก ซึ่งจะมาทำการรับจ้างทั่วไปทางการเกษตรตามฤดูกาลผลิตต่างๆ ทั้งพืชไร่ พืชสวน ได้แก่ การจัดเตรียมพื้นที่เพื่อการเพาะปลูก เช่น การไถพรวนที่ดิน สูบน้ำเข้าแปลงที่ดิน เป็นต้น การเพาะปลูก เช่น การดำนา การหว่านเมล็ดถั่ว เป็นต้น การดูแลรักษา เช่น การฉีดพ่นยาปราบศัตรูพืช การใส่ปุ๋ย-พรวนดิน การตัดแต่งกิ่งพืชสวน เป็นต้น การเก็บเกี่ยวผลผลิต เช่น การเกี่ยวถั่วเหลือง - ถั่วเขียว การสอยมะม่วง การคัดขนาดผลมะม่วง เป็นต้น สำหรับการตัดอ้อยโรงงานต้องใช้แรงงานจำนวนมากในฤดูกาลเก็บเกี่ยว แรงงานที่มีอยู่ภายในตำบลไม่เพียงพอต่อการตัดอ้อยจึงต้องใช้แรงงานที่มาจากทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะจากจังหวัดน่านและจังหวัดนครราชสีมา ที่จะเข้ามาตัดอ้อยเป็นประจำทุกปีในช่วงเดือนธันวาคม - มีนาคม

ลักษณะการจ้างแรงงาน แบ่งเป็นการจ้างต่อวัน และการจ้างตามปริมาณงาน สำหรับการจ้างต่อวัน จะจ่ายค่าแรงวันละ 100-120 บาท เท่ากันทั้งชายและหญิง เริ่มทำงาน 08.00 - 12.00 นาฬิกาพักกลางวัน 2 ชั่วโมง ทำต่อ 14.00-17.00 นาฬิกา ส่วนการจ้างตามปริมาณงาน จะจ่ายค่าแรงตามแต่ละท่งกัน เช่น การเก็บเกี่ยวถั่วเหลือง คิดเป็นกิโลกรัมละ 1.50-2.0 บาท การเก็บเกี่ยวถั่วเขียว คิดเป็นกิโลกรัมละ 3.0 บาท การเก็บเกี่ยวอ้อย ได้มัดละ 1.0 บาท (1 มัด มี 10 ท่อน) หรือการจ้างเหมารวมทั้งแปลง ส่วนการเก็บมะม่วง คิดเป็นกิโลกรัมละ 1.0 บาท การคัดขนาดมะม่วงและจัดเรียง คิดเป็นกิโลกรัมละ 1.0 บาท เป็นต้น

2.2.4.4 ตลาดรับซื้อผลผลิตทางการเกษตร แบ่งได้ 3 ตลาด คือ

ก) ตลาดรับซื้อพืชไร่ (ถั่วเหลือง ถั่วเขียว ฝ้ายและข้าวเปลือก)

เกษตรกรจะนำผลผลิตพืชไร่ ทั้งถั่วเหลือง ถั่วเขียว และฝ้าย มาขายให้แก่พ่อค้าคนกลางที่รับซื้อภายในตลาดอำเภอสุวรรณภูมิ นอกจากจะรวบรวมผลผลิตภายในอำเภอสุวรรณภูมิแล้ว ยังรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรจากอำเภออื่นๆ ในจังหวัด รวมไปถึงการซื้อต่อจากพ่อค้าท้องถิ่นในจังหวัดข้างเคียง ทำให้อำเภอสุวรรณภูมิเป็นที่ตั้งของตลาดกลางสินค้าเกษตรของจังหวัดสุโขทัย ซึ่งมีโกดังเก็บสินค้าเกษตรกระจายอยู่ทั่วไปในตัวอำเภอ ซึ่งในอดีตใช้เส้นทางรถไฟเป็นเส้นทางในการขนส่งพืชไร่เข้าสู่ตลาดกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียงกรุงเทพฯ แต่ในปัจจุบันการขนส่งทางรถไฟได้ลดบทบาทลงถูกแทนที่ด้วยรถบรรทุก (รูป 2.1 และ รูป 2.2)

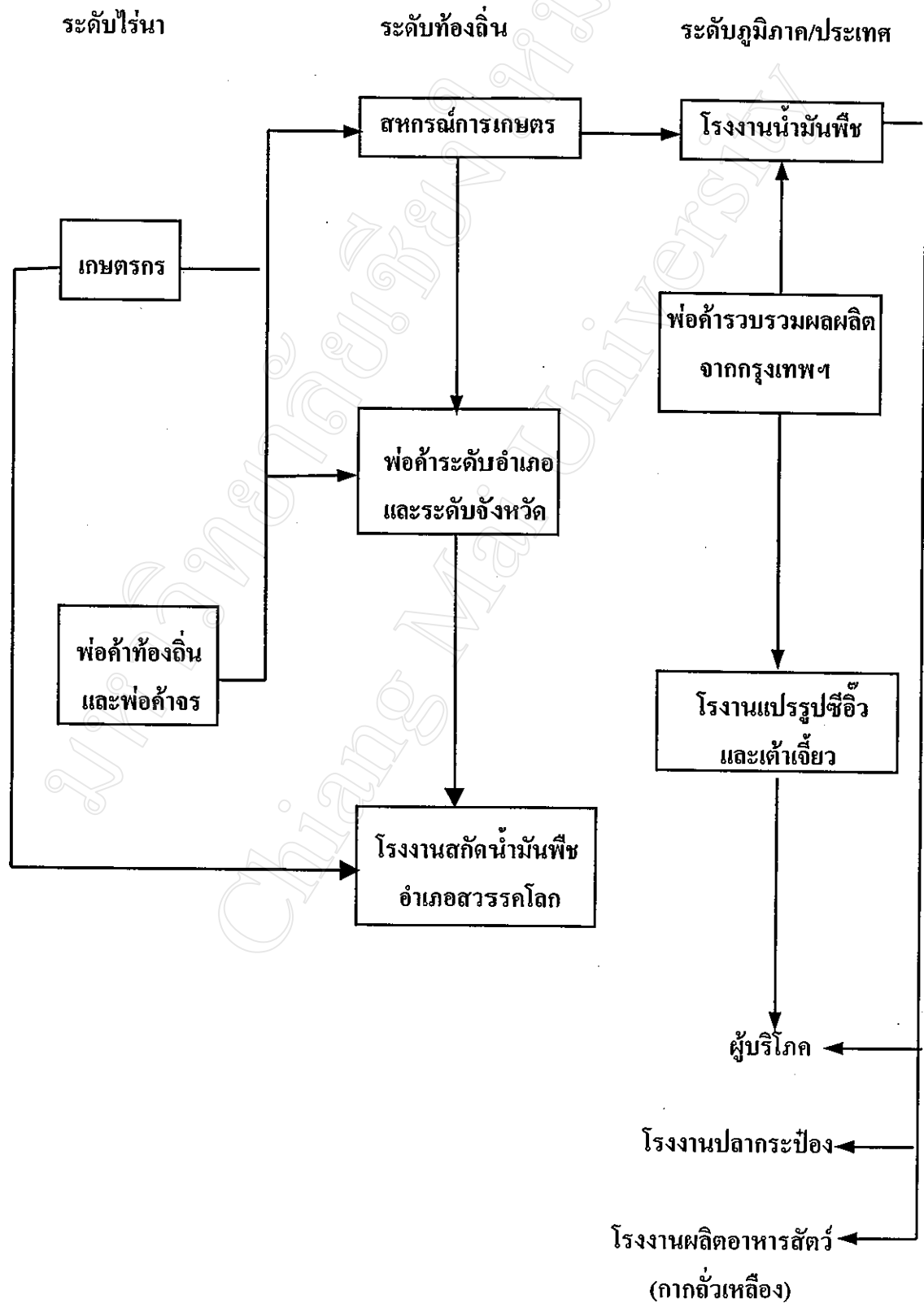
ข) ตลาดรับซื้ออ้อยโรงงาน

อ้อยโรงงานเป็นพืชเฉพาะ เกษตรกรที่ปลูกอ้อยโรงงานจะต้องทำสัญญาการซื้อขายให้กับโรงงานน้ำตาลก่อนในระบบโควตา ผลผลิตอ้อยส่วนมากที่ได้จากตำบลคลองยางจะถูกส่งไปยังโรงงานน้ำตาลไทยเอกสิทธิ์ จังหวัดอุดรธานี และบางส่วนจะถูกส่งไปยังโรงงานน้ำตาลที่จังหวัดกำแพงเพชร และจังหวัดพิษณุโลก (รูป 2.3)

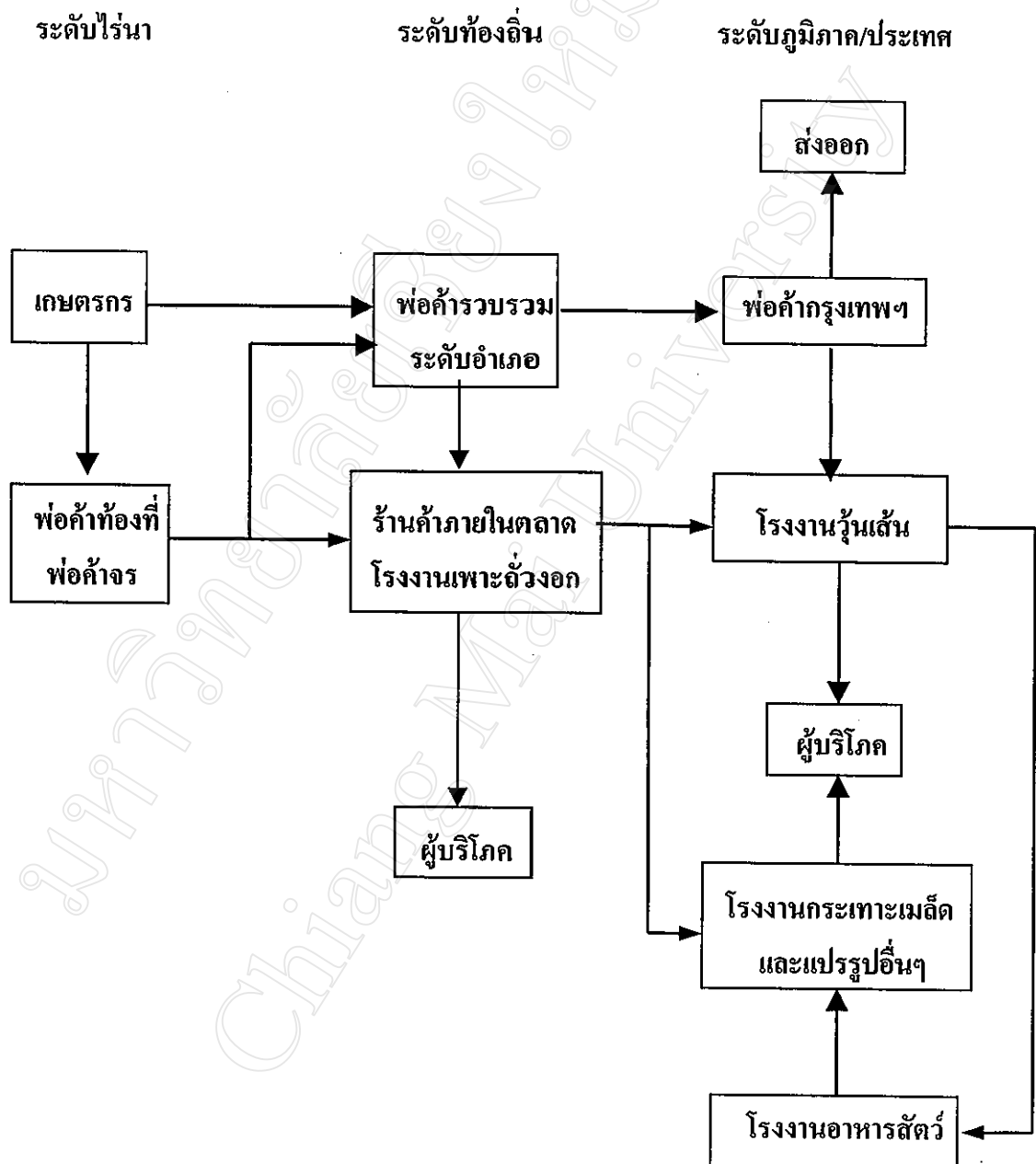
ค) ตลาดรับซื้อมะม่วง

ตลาดรับซื้อมะม่วงจะตั้งอยู่ภายในพื้นที่ตำบลคลองยาง เมื่อถึงฤดูกาลที่มะม่วงให้ผลผลิตจะมีพ่อค้าจากต่างถิ่นมารับซื้อถึง 5 ราย ตั้งแต่ช่วงกลางเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นช่วงที่ผลผลิตมะม่วงนอกฤดูเริ่มเก็บเกี่ยวได้ ไปจนถึงกลางเดือนพฤษภาคม เป็นช่วงที่หมดผลผลิตตามฤดูกาล นอกจากรับซื้อผลผลิตภายในท้องถิ่นแล้ว ยังรับซื้อผลผลิตมะม่วงจากจังหวัดใกล้เคียง เพื่อส่งขายยังตลาดภายในประเทศ ซึ่งจังหวัดเชียงใหม่เป็นตลาดที่สำคัญของผลผลิตมะม่วงจากพื้นที่นี้ และตลาดสำคัญในต่างประเทศ ได้แก่ มาเลเซีย และสิงคโปร์ (รูป 2.4)

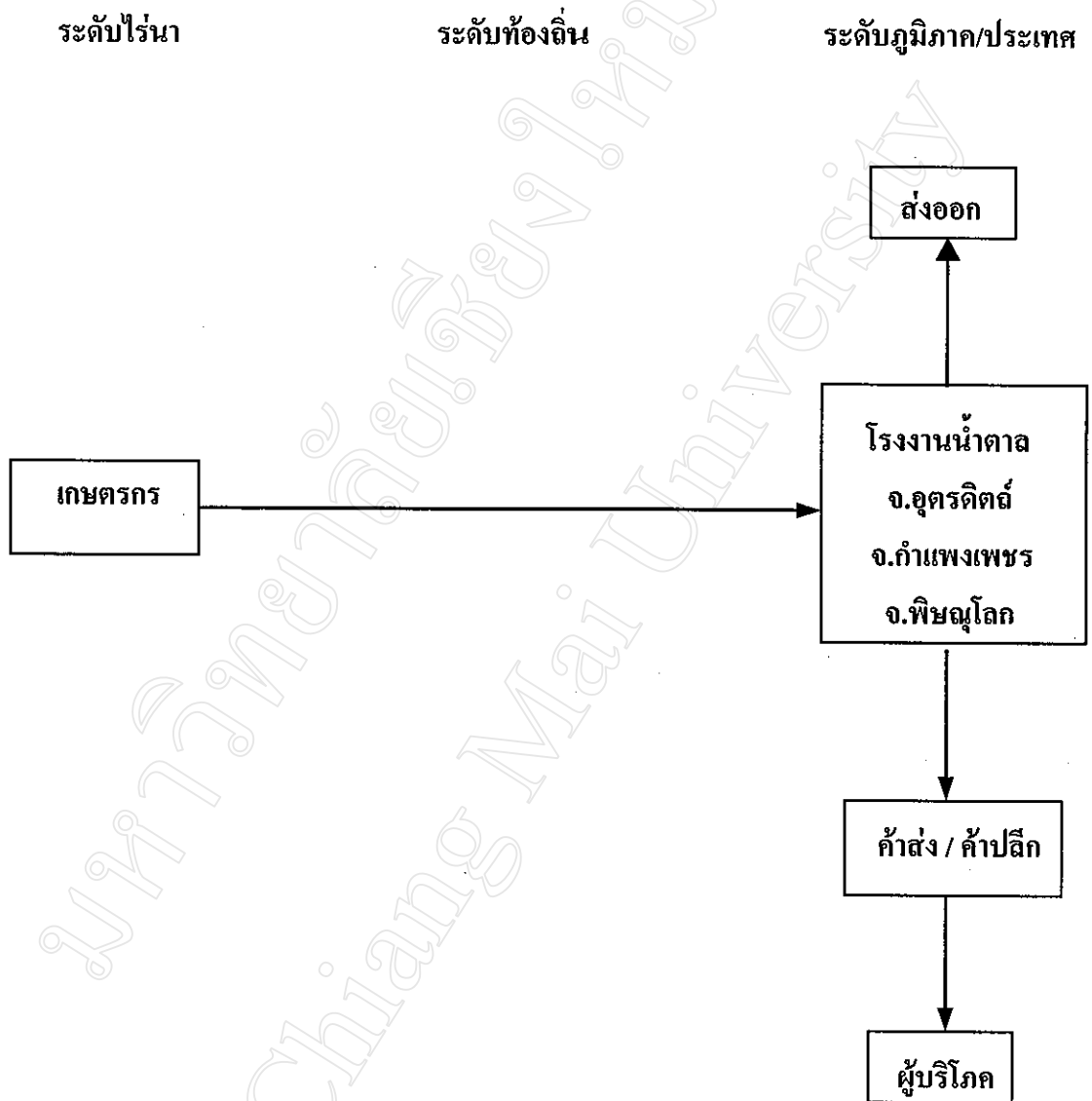
รูป 2.1 วิธีการตลาดถั่วเหลืองจังหวัดสุโขทัย

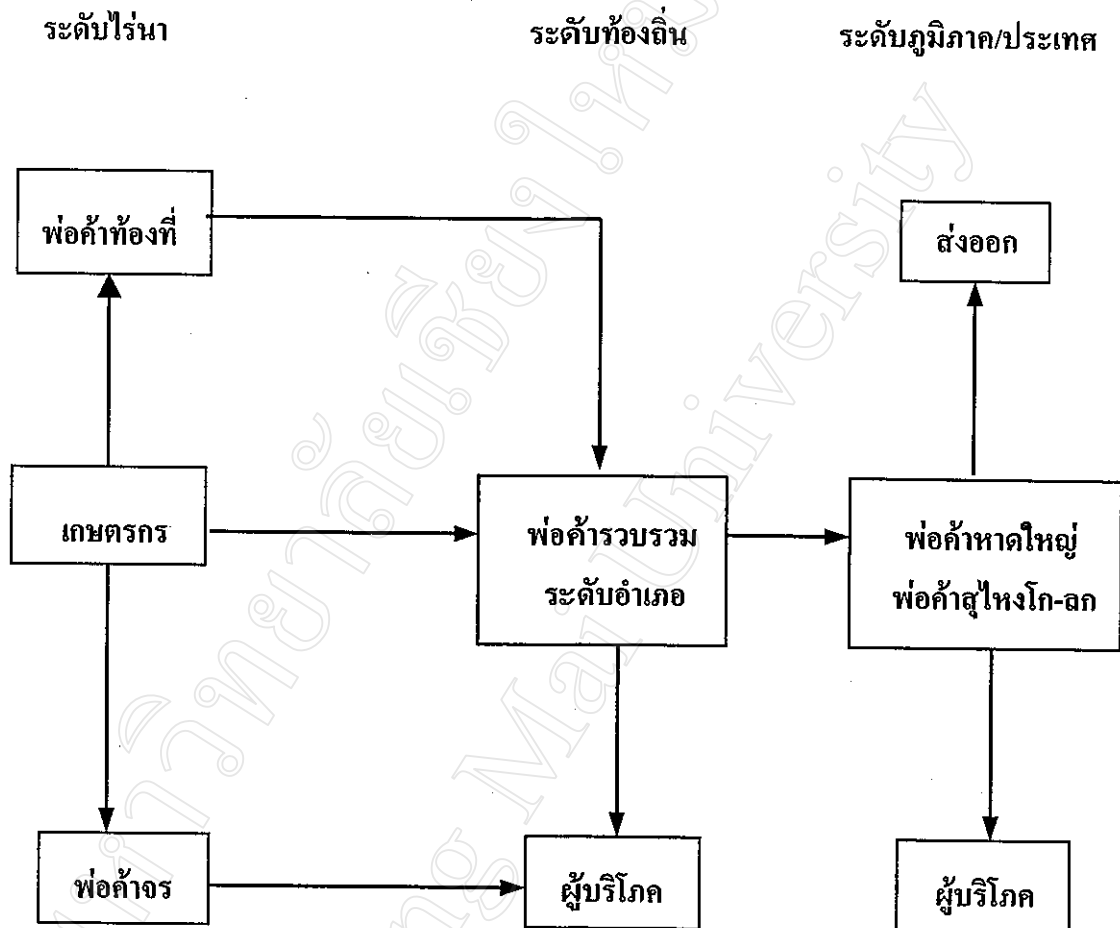
รูป 2.2 วิธีการตลาดข้าวเขียวจังหวัดสุโขทัย

รูป 2.3 วิธีการตลาดอ้อยโรงงานจังหวัดสุโขทัย

รูป 2.4 วิธีการตลาดมะม่วงจังหวัดสุโขทัย

2.2.5 ปัญหาทางการเกษตร

2.2.5.1 ปัญหาการผลิตทางการเกษตร

1) ปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการเพาะปลูก

ปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการเพาะปลูก สามารถแบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ การขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูฝนและการขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง โดยปกติแล้วเกษตรกรจะอาศัยน้ำฝนที่ตกลงมาในช่วงฤดูฝนในการเพาะปลูกพืชต่างๆ ฝนจะเริ่มตกลงมาตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ซึ่งเป็นช่วงที่เริ่มมีการหว่านเมล็ดถั่วเหลือง และถั่วเขียว แต่ในช่วงเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม เป็นช่วงที่ฝนทิ้งช่วง จะตรงกับช่วงที่ต้นถั่วเริ่มออกดอก หากได้รับน้ำฝนช่วยจะทำให้การติดฝักเมล็ดไม่ได้ผล และในช่วงที่ทำการเก็บเกี่ยวจะอยู่ในช่วงเดือนสิงหาคมเป็นช่วงที่มีฝนตกลงมา ทำให้คุณภาพของถั่วเมล็ดแห้งไม่ได้ผลดี ผลผลิตเกิดความเสียหายจากความชื้น ทำให้ขายผลผลิตได้ราคาต่ำ ถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง

สำหรับในช่วงฤดูแล้ง เป็นช่วงที่ทำการเพาะปลูกถั่วต่างๆ ได้ดี หากมีน้ำช่วยในการเพาะปลูก ผลผลิตที่ได้จากช่วงนี้จะมีคุณภาพดีและราคาที่ดีกว่าในช่วงฤดูฝน แต่ตำบลคลองยางขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่อการเพาะปลูกในช่วงฤดูแล้ง ทำให้ในหลายพื้นที่ที่มีศักยภาพในการเพาะปลูกพืชไร่ฤดูแล้งได้ถูกปล่อยทิ้งว่าง

2) ปัญหาการใช้สารเคมีปราบศัตรูพืช

การเพาะปลูกพืชซ้ำๆ กันในพื้นที่เดิมทุกๆ ปี จึงเป็นที่สะสมของแมลงและโรคระบาด เกษตรกรส่วนมากจะใช้นิคมพ่นสารเคมีในจำนวนมากเพื่อปราบศัตรูพืช จนแมลงและโรคพืชบางอย่างเกิดการดื้อยาต้องเปลี่ยนยาตัวใหม่เพื่อเข้าควบคุม ผลจากการใช้สารเคมีปราบศัตรูพืชจำนวนมากทำให้แมลงและพืชหลายชนิดที่มีอยู่ตามธรรมชาติตายลงไป เสียสมดุลของระบบนิเวศน์ และเป็นการเพิ่มต้นทุนการผลิตด้วย

3) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์

จากการใช้พื้นที่เพาะปลูกพืชติดต่อกันเป็นเวลาหลายปี ร่วมกับการใช้สารเคมีในการปราบศัตรูพืช ทำให้เกิดการสะสมของสารพิษในดิน ดินแข็งตัวเป็นดานแข็ง ดินจืดขาดสารอาหารโดยเฉพาะไนโตรเจน ซึ่งดูได้จากสูตรปุ๋ยเคมีที่เกษตรกรใช้ เช่น ปุ๋ยอ้อย สูตร 15-15-21 สูตร 15-15-0 สูตร 46-0-0 ปุ๋ยถั่วเหลือง สูตร 45-0-0 สูตร 32-15-0 สูตร 15-15-15

2.2.5.2 ปัญหาการตลาด

1) ปัญหาการขายสินค้าได้ราคาไม่แน่นอน

ราคาผลผลิตทางการเกษตรที่เกษตรกรนำไปขายแก่พ่อค้าคนกลางนั้น พ่อค้าคนกลางจะเป็นผู้ตั้งราคา โดยที่เกษตรกรไม่มีอำนาจในการต่อรองราคาได้ ทำให้ได้ราคาผลผลิตที่ไม่เป็นธรรม อีกทั้ง

เกษตรกรเองนิยมทำการผลิตตามกันเมื่อเห็นว่าพืชชนิดใดได้ราคาดี ทำให้ผลผลิตออกมามากเกินความต้องการของตลาด ขายผลผลิตได้ราคาตกต่ำ

2) ปัญหาการรวมกลุ่มทางการเกษตร

เกษตรกรยังขาดการรวมกลุ่มการผลิตทางการเกษตรอย่างเหนียวแน่นเพื่อเพิ่มอำนาจในการต่อรองราคากับพ่อค้าคนกลาง และขาดแคลนไซโลเก็บผลผลิตในช่วงที่ผลผลิตออกมาสู่ตลาดมากเกินไป ทำให้ขายไม่ได้ราคา

ในบทนี้ได้กล่าวถึงสภาพภูมิศาสตร์ของตำบลคลองยาง ทั้งลักษณะทางกายภาพ และลักษณะทางเศรษฐกิจ-สังคม ซึ่งจัดได้ว่าตำบลคลองยางเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีศักยภาพที่เอื้ออำนวยต่อการผลิตทางการเกษตร โดยเฉพาะลักษณะภูมิประเทศ และลักษณะดิน ที่มีความเหมาะสมต่อการเพาะปลูกพืชได้หลากหลายชนิด ทั้งพืชไร่ และพืชสวน ทำให้พื้นที่นี้เป็นแหล่งเพาะปลูกพืชที่สำคัญแห่งหนึ่งของบริเวณภาคเหนือตอนล่าง รวมถึงการมีตลาดรับซื้อผลผลิตขนาดใหญ่ตั้งอยู่บริเวณใกล้เคียง กล่าวคือ อำเภอสวรรคโลกเป็นที่ตั้งของตลาดรับซื้อผลผลิตพืชไร่ภายในจังหวัด และยังทำหน้าที่รวบรวมผลผลิตพืชไร่จากจังหวัดใกล้เคียง และที่ตำบลคลองยางเองก็เป็นที่ตั้งของตลาดรับซื้อไม้ผล (มะม่วง) ของจังหวัดสุโขทัย และจังหวัดใกล้เคียง จากปัจจัยเหล่านี้ช่วยให้ตำบลคลองยางมีศักยภาพเด่นกว่าหลายพื้นที่ในการผลิตพืชผลทางการเกษตร แต่ทั้งนี้เชื่อว่าจะไม่มีปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการเกษตรเลย ซึ่งปัญหาทางการเกษตรที่เกิดขึ้นในตำบลคลองยางเป็นปัญหาที่สามารถจะทำการปรับปรุง และแก้ไขได้ และหากปัญหาเหล่านี้ได้รับการปรับปรุง และแก้ไขแล้ว จะช่วยให้การผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ตำบลคลองยางมีศักยภาพเพิ่มมากขึ้น